

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР
за липень 2026 року

Supreme LAB

База правових позицій

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. РІШЕННЯ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	5
РОЗДІЛ II. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ	6
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	8
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ..	8
1. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння	8
2. Покарання та його види	10
3. Призначення покарання	11
II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	13
4. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України	13
5. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	14
6. Кримінальні правопорушення проти власності	16
7. Кримінальні правопорушення проти довкілля	21
8. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту ...	21
9. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності	22
10. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення	23
11. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	25
12. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів	27
13. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	30
14. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	34
15. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	36
16. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	37
РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	39
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	39
1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	39

2. Докази і доказування	43
3. Повідомлення	46
4. Процесуальні витрати	47
5. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу	48
II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	49
6. Запобіжні заходи, затримання особи	49
III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ.....	50
7. Загальні положення досудового розслідування	50
8. Слідчі (розшукові) дії	53
9. Негласні слідчі (розшукові) дії	56
10. Повідомлення про підозру	58
11. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування	59
12. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень	64
IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	65
13. Судовий розгляд	65
V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	66
14. Провадження в суді апеляційної інстанції	66
15. Провадження в суді касаційної інстанції	72

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
ВАКС	Вищий антикорупційний суд України
ВП	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄКПЛ	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
Закон	Закон України
ЗСУ	Збройні Сили України
КК	Кримінальний кодекс України
КБ	комерційний банк
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПДР	Правила дорожнього руху
ПП	приватне підприємство
ТЦК та СП	територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
ЦК	Цивільний кодекс України

РОЗДІЛ І. РІШЕННЯ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

1.1. У разі, якщо суд встановив для відшкодування шкоди наявність підстав, передбачених приписами ч. 1 ст. 1172 ЦК, належним відповідачем є юридична або фізична особа – роботодавець працівника (службовця), який заподіяв шкоду, а не держава

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили військовослужбовця за ч. 1 ст. 115 КК, частково задовольнили цивільний позов потерпілої, стягнули відшкодування моральної шкоди, завданої злочином, вчиненим засудженим у період перебування на військовій службі – 200 000 грн; із Державного бюджету України – 200 000 грн.

У касаційній скарзі представник третьої особи – Державної казначейської служби України вважав, що суд першої інстанції під час вирішення цивільного позову безпідставно застосував приписи статей 1173, 1174 ЦК, оскільки у цій справі на підставі приписів ст. 1172 ЦК необхідно відшкодувати моральну шкоду саме за рахунок військової частини, де засуджений проходив військову службу.

Підстави розгляду кримінального провадження Третьою судовою палатою ККС: необхідність відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленій постанові колегії суддів Третьої судової палати ККС від 17.04.2024 (справа № 335/3675/22, провадження № 51-594км24), де зроблено висновок про законність стягнення відшкодування моральної шкоди на користь потерпілої за рахунок, зокрема, Державного бюджету України, оскільки засуджений під час події виконував військові обов'язки та перебував у службових відносинах з військовою частиною.

Позиція Третьої судової палати ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову та призначено новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства.

Обґрунтування позиції Третьої судової палати ККС: Третя судова палата ККС вказала, що тлумачення норми ч. 1 ст. 1172 ЦК свідчить, що у випадках, коли заподіювач шкоди перебуває з юридичною або фізичною особою в трудових відносинах або у відносинах служби і спричинив відповідну шкоду під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків, відповідальність покладається на юридичну або фізичну особу, з якою він перебував у таких відносинах.

Отже, норма ч. 1 ст. 1172 ЦК не передбачає покладення на державу обов'язку з відшкодування шкоди, завданої працівником (службовцем) під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків, а також не передбачає підстави для стягнення відшкодування безпосередньо з Державного бюджету України.

Постанова Третьої судової палати ККС ВС від 27.07.2026 у справі № 583/2187/24 (провадження № 51-310км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716462>

РОЗДІЛ ІІ. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

1.1. Про те, чи охоплюється складом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК, зайняття особою посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, у створеному окупаційною адміністрацією державному унітарному підприємстві за відсутності ознак органу влади (провадження передано на розгляд об'єднаної палати)

Обставини справи: обвинувачена громадянка України зайняла посаду головного бухгалтера, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, у створеному окупаційною адміністрацією (так званими «військово-цивільною адміністрацією Херсонської області» та «Міністерством паливно-енергетичного комплексу Херсонської області») так званому «Державному унітарному підприємстві «Херсонська паливна компанія»;

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що суди попередніх інстанцій не зважили на його твердження про те, що письмовий доказ під назвою (мовою оригіналу) «устав государственного предприятия «херсонская топливная компания», який є установчим документом цього підприємства, не містить жодних вказівок на виконання підприємством будь-яких владних повноважень та управлінських функцій щодо управління окупованою територією.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП ККС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП ККС: необхідність відступити від висновків, викладених у постановах колегії суддів Другої судової палати ККС від 13.02.2025 (провадження № 51-1938км24, справа № 185/2163/23) та ОП ККС від 01.12.2025 (провадження № 51-714км025, справа № 638/18926/23).

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що у постанові колегії суддів Третньої судової палати ККС від 25.02.2026 (провадження № 51-4057км25, справа № 766/12766/23) використаний підхід, відповідно до якого:

- державна бюджетна освітня установа не наділена владними повноваженнями публічного характеру, її керівник не здійснює владного управління в масштабах територіальної громади чи держави, не реалізує нормотворчі, правоохоронні чи інші владно-розпорядчі функції держави;

- само собою факт створення або функціонування закладу освіти на тимчасово окупованій території, а також виконання його керівником організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій у межах діяльності такого закладу, за відсутності ознак органу влади, не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК.

Колегія суддів ККС підтримує цю позицію Третньої судової палати ККС, формулюючи висновок про те, що за своєю правовою природою державне унітарне підприємство не наділене владними повноваженнями публічного характеру, його головний бухгалтер не здійснює владного управління в масштабах територіальної

громади чи держави, не реалізує нормотворчі, правоохоронні чи інші владно-розпорядчі функції держави, тому факт створення або функціонування такого підприємства на тимчасово окупованій території, а також виконання його головним бухгалтером організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій у межах діяльності такого підприємства, за відсутності ознак органу влади, не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 111-1 КК.

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.05.2026 у справі № 766/12788/24 (провадження № 51-268км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137144705>

1.2. Про те, якою має бути правильна кваліфікація заволодіння коштами із застосуванням підробленої (викраденої, знайденої) платіжної картки або з використанням отриманої інформації про реквізити справжньої платіжної картки: як крадіжка (ст. 185 КК) чи як шахрайство (ст. 190 КК) (провадження передано на розгляд об'єднаної палати)

Обставини справи: обвинувачений вчинив 32 епізоди закінченого замаху на заволодіння чужим майном шляхом обману (шахрайство), вчиненого повторно, за допомогою незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки та 11 епізодів несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), що призвело до витоку інформації, що заподіяло значної шкоди.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 27, ч. 3 ст. 190, ч. 1 ст. 27, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 190, ч. 3 ст. 15, ч. 3 ст. 190, ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 361, ч. 1 ст. 27, ч. 2 ст. 361, ч. 1 ст. 200, ч. 2 ст. 200 КК. Апеляційний суд змінив цей вирок, постановив кваліфікувати дії обвинуваченого за ч. 1 ст. 27, ч. 3 ст. 190, ч. 1 ст. 27, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 190, ч. 3 ст. 15, ч. 3 ст. 190 КК (у редакції Закону від 22.11.2018 № 2617-VIII).

У касаційній скарзі захисник вважає, що в діях обвинуваченого відсутній склад інкримінованих йому кримінальних правопорушень.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП ККС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП ККС: необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові колегії суддів Третньої судової палати ККС від 09.03.2026 у справі № 712/6681/23 (провадження № 51-4343км25).

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що у постанові від 09.03.2026 (справа № 712/6681/23, провадження № 51-4343км25) колегія суддів Третньої судової палати ККС зробила висновок про те, що засуджений, який шляхом використання мобільних телефонів, невстановлених електронних пристроїв та фінансових номерів потерпілого ідентифікувався через мережу «Інтернет», здійснив низку фінансових операцій без згоди потерпілого, а саме, видаючи себе за власника банківських рахунків та позичальника за кредитними договорами, за допомогою введення через технічні засоби неправдивої інформації, ввів в обман кілька банків і небанківських фінансових установ для заволодіння чужим майном, діяв у шахрайський спосіб.

Колегія суддів Першої судової палати ККС вважає зазначений висновок є хибним, адже технічний процес авторизації фальшивої операції, в якому відсутнє волевиявлення людини на передачу майна, не є еквівалентним добровільній передачі майна в момент його вилучення. Тому заволодіння коштами із застосуванням підробленої (викраденої, знайденої) платіжної картки або з використанням отриманої інформації про реквізити справжньої платіжної картки має кваліфікуватися як крадіжка (ст. 185 КК).

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.07.2026 у справі № 755/8937/21 (провадження № 51-2852км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138038210>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

1.1. Необхідна оборона (ст. 36 КК)

Розбиття потерпілим віконця у дверному пройомі вхідних дверей квартири само по собі не є достатньою підставою для застосування до обвинуваченого, який здійснив постріл в бік потерпілого, внаслідок чого його було поранено в ліве плече, положень ч. 5 ст. 36 КК щодо необхідної оборони від протиправного насильницького вторгнення в житло. Суд повинен дослідити всі інші обставини цього провадження, серед яких законність перебування потерпілого у житлі обвинуваченого, застосування фізичного насильства і конфлікт між обвинуваченим і потерпілим, можливість потерпілого відчинити ззовні броньовані вхідні двері до квартири обвинуваченого, інші заходи, які були застосовані обвинуваченим для відвернення проникнення потерпілого до житла

Обставини справи: органом досудового розслідування особі було пред'явлено обвинувачення у тому, що він після конфлікту з потерпілим через скляний отвір у дверях з обріза карабіну здійснив один постріл в ділянку верхньої лівої частини грудної клітки останнього, від чого потерпілий помер у кареті швидкої медичної допомоги.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 115 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок і закрити кримінальне провадження в цій частині.

У касаційній скарзі прокурор стверджує про те, що досліджені судом докази виключають наявність в обвинуваченого стану необхідної оборони, а в потерпілого не було умислу на насильницьке проникнення до житла обвинуваченого.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що визначення стану необхідної оборони в кожному конкретному випадку повинно оцінюватися судом

із врахуванням всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, підтверджених належними та допустимими доказами.

Насамперед Верховний Суд зазначає, що сам обвинувачений стверджував, що потерпілий та свідок перебували у нього в квартирі з нагоди дня народження його дружини. Згодом між ним та потерпілим виник конфлікт, в ході якого в коридорі квартири почалася бійка та перейшла в коридор перед квартирою. Обвинувачений зайшов у квартиру та зачинив двері на ключ, залишивши потерпілого та свідка ззовні квартири. Потерпілий взяв табуретку і розбив нею віконну вставку дверей, після чого засуджений пішов у спальню і взяв обріз, з якого без попередження вистрелив в напрямку дверей.

З аналізу показань обвинуваченого вбачається, що підстави перебування потерпілого, з яким обвинувачений знайомий ще з дитинства, у його квартирі були законними. Суду апеляційної інстанції необхідно з'ясувати, чи перебував хтось із учасників конфлікту у стані необхідної оборони після того, як квартиру обвинуваченого було зачинено.

Саме по собі перебування потерпілого в стані алкогольного сп'яніння ще не означає, що інші особи, які знаходяться поруч з ним, перебувають в стані необхідної оборони. Щодо застосування фізичного насильства перед пострілом і конфлікту між обвинуваченим і потерпілим, то суду слід ще раз дослідити коли таке насильство застосовувалося і коли припинилося його застосування.

Той факт, що обвинувачений зачинився в своїй квартирі з дружиною та малолітніми дітьми ніким з учасників події не заперечується. Водночас суду апеляційної інстанції варто дослідити чи міг потерпілий відчинити ззовні броньовані вхідні двері до квартири, які були зачинені зсередини, чи міг він через віконце у дверях і оздоблення його декоративною ковкою відчинити двері зсередини.

Тобто суду необхідно зацентуватися на тому, чи мало місце у цьому провадженні протиправне насильницьке вторгнення в житло. Сам факт розбиття віконця у дверному проїомі не є достатньою підставою стверджувати з урахуванням всіх інших обставин цього провадження, що є підстави для застосування положень ч. 5 ст. 36 КК.

Також суду необхідно повторно дослідити, які ж інші заходи були застосовані обвинуваченим (виклики поліції; прохання до родичів потерпілого прийти та заспокоїти його), скільки часу пройшло для того, щоб вони могли бути реалізовані.

Звісно ж що суд повинен дослідити потребу у здійсненні пострілу в бік потерпілого з тим, щоб він отримав поранення в ліве плече за умови, що вхідні двері квартири були зачинені, однак у них було вибито повздовжнє віконце розміром 98x16.

Також суд повинен оцінити показання свідка, який вказував, що потерпілий був без верхнього одягу та взуття, а тому стукав, щоб йому віддали його речі та розбив віконце на вхідних дверях, оскільки події відбувалися вночі 15.01.2023.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 354/924/23 (провадження № 51-343км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137996880>

2. Покарання та його види

2.1. Конфіскація майна (ст. 59 КК)

Додаткове покарання у виді конфіскації майна не може бути застосоване до засудженого за ч. 3 ст. 436-2 КК, якщо він не мав корисливого мотиву, вчиняючи це кримінальне правопорушення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 436-2 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією всього належного йому майна, окрім житла.

У касаційній скарзі сторона захисту вважає призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна безпідставним, оскільки у засудженого відсутній корисливий мотив.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено рішення про призначення засудженому додаткового покарання у виді конфіскації всього належного йому на праві власності майна.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, призначив засудженому за ч. 3 ст. 436-2 КК додаткове покарання у виді конфіскації майна. Натомість із судових рішень убачається, що засуджений не мав корисливого мотиву, вчиняючи інкриміноване кримінальне правопорушення. Згідно Особливої частини КК, вказаний злочин законодавець відніс до Кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, а тому відсутні підстави для застосування конфіскації майна засудженого за відсутності в його діях корисливого мотиву.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 15.07.2026 у справі № 686/3625/23 (провадження № 51-2132км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138363001>

У разі звільнення особи від відбування призначеного покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК такий вид додаткового покарання, як конфіскація майна, не застосовується. Це порушення не вказує на необхідність скасування чи зміни судових рішень судом касаційної інстанції, оскільки сторони кримінального провадження мають право звернутися до місцевого суду з клопотанням про роз'яснення порядку виконання судового рішення відповідно до статей 537, 539 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 240-1, ч. 1 ст. 366 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією майна та на підставі ст. 75 КК звільнили засудженого від відбування основного покарання з випробуванням.

У касаційній скарзі прокурор звертає увагу на те, що при ухваленні рішення апеляційний суд не врахував положень статей 52, 59, 75, 76, 77 КК і призначив засудженому додаткове покарання у виді конфіскації майна.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до положень ст. 77 КК у разі звільнення особи від відбування призначеного покарання з випробуванням такий вид додаткового покарання, як конфіскація майна, не застосовується.

Водночас таке порушення не вказує на необхідність скасування чи зміни судових рішень, оскільки сторони кримінального провадження мають право звернутися до місцевого суду з клопотанням про роз'яснення порядку виконання судового рішення відповідно до статей 537, 539 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 163/1570/21 (провадження № 51-572км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293781>

3. Призначення покарання

3.1. Призначення покарання за сукупністю вироків (ст. 71 КК)

Положеннями статей 71, 72 КК не передбачено можливості зарахування засудженому у строк покарання, призначеного остаточно за сукупністю вироків, строку покарання, відбутого повністю або частково за попереднім вироком, та строку попереднього ув'язнення в іншому кримінальному провадженні

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК. На підставі ч. 1 ст. 71 КК, за сукупністю вироків, до призначеного покарання частково приєднано невідбуту частину покарання, призначеного вироком місцевого суду від 11.11.2021. Строк відбуття покарання обвинуваченому вирішено рахувати з моменту фактичного затримання та взяття під варту з 12.06.2024. апеляційний суд виклав другий абзац резолютивної частини цього вироку у такій редакції: «На підставі ч. 1 ст. 71 КК за сукупністю вироків до призначеного покарання частково приєднати невідбуту частину покарання, призначеного вироком місцевого суду від 11.11.2021 та остаточно визначити засудженому покарання у виді позбавлення волі на строк 9 років 1 місяць з конфіскацією всього належного йому майна». Надалі апеляційний суд ухвалою змінив вирок місцевого суду, доповнивши його резолютивну частину абзацом: «зарахувати обвинуваченому у строк відбування покарання період його перебування під вартою з 16.12.2019 по 05.11.2021, з розрахунку один день попереднього ув'язнення дорівнює одному дню позбавлення волі». В іншій частині вирок суду першої інстанції залишив без змін. Ухвалою апеляційного суду виправлено опіску, допущену в попередній ухвалі, та ухвалено вважати вірним, що апеляційним судом було зараховано обвинуваченому у строк відбування покарання період його перебування під вартою з 16.12.2019 по 11.11.2021, з розрахунку один день попереднього ув'язнення дорівнює одному дню позбавлення волі (ч. 5 ст. 72 КК).

У касаційній скарзі прокурор вважає, що апеляційний суд помилково зарахував засудженому в строк покарання у цьому кримінальному провадженні

строк попереднього його ув'язнення з 16.12.2019 по 05.11.2021, який був уже зарахований попереднім вироком від 11.11.2021. Звертає увагу на те, що положення ст. 71 КК не містять підстав до зарахування у строк остаточного покарання, призначеного за сукупністю вироків, покарання, яке повністю або частково відбуте за попереднім вироком

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що районним судом у вирокі від 11.11.2021 вже було зараховано засудженому у строк покарання зазначений строк попереднього ув'язнення (з 16.12.2019 по 05.11.2021), з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі, відповідно до положень ч. 5 ст. 72 КК.

Разом з цим поза увагою апеляційного суду залишилося те, що положеннями ст. 72 КК не передбачено можливості зарахування засудженому у строк покарання строку попереднього ув'язнення в іншому кримінальному провадженні, як і те, що положеннями ст. 71 КК не передбачено можливості зарахування у строк покарання, призначене остаточно за сукупністю вироків, покарання відбуте повністю або частково за попереднім вироком.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.07.2026 у справі № 947/21366/24 (провадження № 51-1608км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138324870>

3.2. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення, домашнього арешту (ст. 72 КК)

Можливість перерахування строку тримання під вартою через незадовільні санітарні умови не передбачена кримінальним процесуальним законом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за частинами 1, 2, 3 ст. 307 КК. Згідно з ч. 7 ст. 72 КК строк попереднього ув'язнення засудженій вирішено зарахувати у строк відбутого покарання час її перебування під цілодобовим домашнім арештом з 18.06. по 17.09.2020 включно з розрахунку, що три дні цілодобового домашнього арешту відповідають одному дню позбавлення волі та зарахувати у строк відбутого покарання час її затримання з 16 по 17.06.2020 включно з розрахунку, що одному дню тримання під вартою відповідає один день позбавлення волі.

У касаційній скарзі засуджена просить застосувати Закон № 838-VIII і перерахувати строк тримання під вартою з розрахунку один день тримання під вартою за два дні позбавлення волі, через незадовільні санітарні умови.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині засудження обвинуваченої за частинами 2, 3 ст. 307 КК та на підставі п. 3 ч.1 ст. 284 КПК закрито кримінальне провадження в цій частині. Виключено з судових рішень покликання на призначення покарання на підставі ч. 1 ст. 70 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС відхилила доводи засудженої про необхідність перерахунку строку тримання під вартою з розрахунку один день тримання під вартою за два дні позбавлення волі, через незадовільні санітарні умови, оскільки до останньої було застосовано запобіжний захід у виді цілодобового домашнього арешту і суд під час ухвалення рішення правильно зарахував їй строк тримання під домашнім арештом у строк відбування покарання на підставі ч. 7 ст. 72 КК.

Водночас суд у відповідності до вимог КК зарахував засудженій у строк покарання строк перебування під вартою після затримання, а саме 16 і 17.06.2020.

До того ж можливість перерахування строку тримання під вартою через незадовільні санітарні умови не передбачена кримінальним процесуальним законом.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 15.07.2026 у справі № 712/9254/20 (провадження № 51-185км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138324871>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

4. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

4.1. Державна зрада (ст. 111 КК)

Передача координат місць дислокації українських військ співробітнику фсб рф в умовах активних бойових дій свідчить про спрямованість умислу діяння на шкоду Україні та є завершеним складом державної зради (ст. 111 КК) незалежно від того, чи вчинено в подальшому ураження цих об'єктів

Обставини справи: обвинувачений добровільно погодився надавати співробітнику фсб рф допомогу в проведенні підривної діяльності проти України, шляхом надання йому інформації щодо місць дислокації підрозділів та військової техніки ЗСУ та інших, утворених відповідно до законів України, військових формувань.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 111 КК.

У касаційній скарзі захисник вважав, що не встановлено форму, вид вини та причино-наслідковий зв'язок між діями обвинуваченого та шкодою, спричиненою від таких дій суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що інкримінований обвинуваченому за ч. 2 ст. 111 КК злочин, відноситься до кримінальних правопорушень із формальним складом, об'єктивна сторона якого вичерпується суспільно небезпечним діянням, визначеним в законі. Визначальною умовою криміналізації цього правопорушення є суспільна небезпечність самого діяння, визначеного у диспозиції кримінально-правової норми, сам факт вчинення

якого заподіює шкоду об'єкту кримінально-правової охорони у є достатньою підставою до притягнення до кримінальної відповідальності в розумінні приписів ч. 1 ст. 2 КК та ч. 2 ст. 111 цього Кодексу. Законодавча конструкція складу вказаного злочину не вимагає встановлення причинного зв'язку, оскільки самого факту умисного вчинення громадянином України в умовах воєнного стану діяння на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України у формі надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України достатньо для кваліфікації таких дій за ч. 2 ст. 111 КК.

Як обґрунтовано зазначив апеляційний суд, сам по собі факт добровільної передачі координат місць дислокації українських військ кадровому співробітнику фсб рф в умовах активних бойових дій свідчить про спрямованість діяння на шкоду державі та є завершеним складом державної зради незалежно від того, вчинено в подальшому конкретні акти ураження цих об'єктів чи ні. Верховний Суд також бере до уваги, що ураження вказаних вище об'єктів в розумінні ст. 67 КК могло вплинути на призначення покарання та інші кримінально-правові наслідки вчиненого, проте про такі обставини в цій справі не йдеться як про конкретні наслідки вчинених засудженим діянь.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.07.2026 у справі № 334/10515/24 (провадження № 51-732км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138363152>

5. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

5.1. Вбивство через необережність (ст. 119 КК)

Щоб визнати особу винною в умисному тяжкому тілесному ушкодженні (ст. 121 КК), заподіяному одним ударом, сторона обвинувачення має довести поза розумним сумнівом одну з двох альтернативних обставин: удар був значної сили; або особа завдала його в таке місце чи в такий спосіб, який завідомо для неї призводить до тяжких наслідків. Якщо сторона обвинувачення не надала доказів того, що, завдаючи одного удару кулаком у передню частину голови під час раптової обопільної бійки, особа мала намір влучити саме в те місце і за таких умов, які, за висновком експерта, викликали б летальну реакцію організму, це свідчить про відсутність в особі наміру на заподіяння тяжкої шкоди і кваліфікується за ст. 119 КК як вбивство через необережність

Обставини справи: в ході конфлікту засуджений вдарив кулаком в обличчя потерпілого, що, за висновком експерта, викликало гідравлічну хвилю, яка спричинила розрив аксонів в довгастому мозку та крововилив, які є тяжким тілесним ушкодженням, що перебуває у причинному зв'язку зі смертю потерпілого.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту вважає, що суди не обґрунтували наявність в діях засудженого прямого умислу на заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, докази не підтверджують висновок судів про значну силу удару, засуджений не передбачав настання тяжких наслідків від несильного удару в ніс, ішемічна хвороба серця у потерпілого могла спричинити тиск у довгастому мозку внаслідок удару, крововилив, що спричинив смерть, не стався б без важкого стану сп'яніння потерпілого, потерпілий сам спровокував конфлікт і розпочав бійку.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, перекваліфіковано дії засудженого з ч. 2 ст. 121 на ч. 1 ст. 119 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що засуджений не заперечував факт завдання удару, однак сторона захисту послідовно стверджувала, що він не мав умислу на заподіяння тяжких тілесних ушкоджень. За таких умов обвинувачення мало надати беззаперечні докази, які б доводили спрямованість умислу засудженого саме на заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю та спростовувати версію захисту про необережний характер його дій.

Щоб визнати особу винною в умисному важкому тілесному ушкодженні, заподіяному одним ударом, обвинувачення має довести поза розумним сумнівом одну з двох альтернативних обставин: удар був значної сили; або засуджений завдав його у таке місце чи в такий спосіб, який завідомо для нього призводить до тяжких наслідків. У цій справі обвинувачення не довело жодної з цих обставин поза розумним сумнівом.

Суди попередніх інстанцій обґрунтували умисел засудженого тим, що він завдав удару «значної сили». Проте матеріали справи не містять доказів на підтвердження цього висновку.

Враховуючи відсутність ушкоджень кісток чи хрящових тканин носа потерпілого, твердження про «значну силу удару» не ґрунтується на доказах і не може вважатися доведеним поза розумним сумнівом.

Обвинувачення також не довело, що засуджений умисно обрав траєкторію чи місце прикладення удару, завідомо передбачаючи настання тяжких наслідків.

Суди встановили, що конфлікт виник раптово та з ініціативи самого потерпілого. Засуджений не має спеціальних навичок у сфері бойових мистецтв чи силових єдиноборств і не міг передбачати специфічний фізіологічний ефект від свого удару.

Динаміка обоюдної бійки, хаотичний рух учасників та раптовість подій свідчать про те, що засуджений діяв імпульсивно, відповідаючи ударом на удар. Сторона обвинувачення не надала доказів тому, що, завдаючи одного удару кулаком у передню частину голови під час постійної зміни взаємного розташування учасників бійки, засуджений мав намір влучити саме в те місце і за таких умов, які, за висновком експерта, б викликали летальну реакцію організму.

Поведінка засудженого відразу після удару — намагання надати допомоги та викликати лікарів — також підтверджує відсутність у нього наміру на заподіяння тяжкої шкоди.

Суди першої та апеляційної інстанцій не навели достатніх доводів із посиланням на докази, чому вони погодилися з версією обвинувачення попри існування обґрунтованої та неспростованої версії захисту. За таких обставин версія про те, що засуджений не передбачав можливості виникнення гідравлічної хвилі та настання тяжких наслідків, не спростована поза розумним сумнівом.

Водночас причинний зв'язок між ударом засудженого та смертю потерпілого є очевидним і ніким не оспорується. Оскільки засуджений не передбачав настання таких наслідків, хоча як доросла дієздатна особа повинен був і міг передбачити, що удар кулаком в обличчя може призвести до травмування потерпілого, у його діях убачається необережна форма вини у виді злочинної недбалості.

Суб'єктивна сторона складу злочину є основним критерієм розмежування умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть, та вбивства через необережність. З огляду на недоведеність умислу на заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, Верховний Суд вважає за необхідне змінити кваліфікацію дій засудженого з ч. 2 ст. 121 КК на ч. 1 ст. 119 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 357/10997/19 (провадження № 51-4882км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293834>

6. Кримінальні правопорушення проти власності

6.1. Крадіжка (ст. 185 КК)

Предметом крадіжки може бути лише чуже майно, на яке винний не має ані дійсного, ані уявного права. Якщо потерпіла не набула права власності на майно, не можна стверджувати, що воно було в неї викрадене, а отже і зробити висновок про наявність у діях обвинуваченого складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК

Обставини справи: місцевий суд встановив, що обвинувачений таємно викрав гідрофор (насосну станцію) торгової марки «Aquatica» моделі «776204» вартістю 1852, 09 грн, який належав потерпілій.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 185 КК. Апеляційний суд скасував це рішення та закрити кримінальне провадження на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі прокурор вважає неправильним висновок апеляційного суду в оскаржуваному рішенні про недоведеність права власності потерпілої на викрадений гідрофор.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду

Обґрунтування позиції ККС: апеляційний суд в ухвалі вказав, що предметом крадіжки може бути лише чуже майно, на яке винний не має ані дійсного, ані уявного права. Разом із тим, виправданий у судах першої та апеляційної інстанції незмінно пояснював, що постійно проживав із своєю матір'ю у вказаному домоволодінні і цей гідрофор перебував у їхньому спільному користуванні та у власність потерпілої не передавався.

Як убачається з матеріалів провадження, сторона обвинувачення в судах першої та апеляційної інстанцій не ставила питання про допит матері виправданого, а тому підстав для її допиту апеляційним судом не було.

Водночас, допитана цим судом у якості потерпілої пояснила, що матір виправданого є її бабцею і лише обіцяла віддати їй вказаний гідрофор.

Стороною обвинувачення не було надано суду доказів у доведеність того, що це майно перейшло у власність потерпілої.

Отже, оскільки потерпіла не набула права власності на вказане майно, не можна стверджувати, що воно було у неї викрадене виправданим, а відтак і зробити висновок про наявність у його діях складу кримінального правопорушення.

З урахуванням цих обставин апеляційний суд на законних підставах закрит кримінальне провадження відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.06.2026 у справі № 648/1274/19 (провадження № 51-354км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138038204>

6.2. Шахрайство (ст. 190 КК)

Отримання особою кредитних коштів під забезпечення іпотекою з використанням підробленої довіреності від імені потерпілої, за відсутності дійсної волі потерпілої на розпорядження цим майном, є заволодінням правом на чуже майно шляхом обману та підлягає кваліфікації за ст. 190 КК як шахрайство. Сплата кредитних коштів цією особою не впливає на кримінально-правову оцінку дій, пов'язаних із переданим в іпотеку нерухомим майном, оскільки предметом посягання у цьому провадженні є право на об'єкти нерухомості, а не кошти, отримані в банку

Обставини справи: обвинувачена під приводом надання допомоги в обслуговуванні квартир та, будучи тіткою потерпілої, отримала від неї оригінали документів, з використанням яких оформила довіреність щодо питань управління та розпорядження належними потерпілій квартирами. Надалі обвинувачена уклала з банком два договори іпотеки, відповідно до яких потерпіла як іпотекодавець нібито передає банку як іпотекодержателю квартири для забезпечення виконання кредитного договору, укладеного між обвинуваченою та банком на суму 300 000 доларів США. В період з листопада 2007 року по червень 2013 року у зв'язку із невиконанням обвинуваченою умов кредитного договору належні потерпілій квартири були арештовані та реалізовані з прилюдних торгів, чим потерпілій було заподіяно матеріальну шкоду в особливо великому розмірі.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 4 ст. 190, ч. 2 ст. 358 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що у діях засудженої відсутня об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 190 КК, оскільки вона не заволоділа правом на майно, а отримала у власність кредитні кошти. Наявність умислу на шахрайство спростовується тим, що отримання кредиту відбулося під забезпечення іпотекою не лише належних потерпілій квартир.

Між засудженою та потерпілою наявні цивільно-правові відносини. Факт обслуговування кредиту спростовує наявність умислу на ст. 190 КК.

Позиція ККС: перекваліфіковано дії засудженої з ч. 2 ст. 358 КК (у редакції 2001 року) на ч. 1 ст. 358 КК (у редакції 2001 року). В решті судові рішення залишено без зміни.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що у цьому кримінальному провадженні йдеться про конкретні квартири, які належали саме потерпілій, а забезпечення іпотеки іншими квартирами, які належать іншим особам, не впливає на кримінально-правову оцінку дій засудженої за ч. 4 ст. 190 КК у цьому кримінальному провадженні.

Також у цьому провадженні на кваліфікацію дій засудженої не впливає і факт виконання кредитного зобов'язання, яке з урахуванням обставин цього провадження, виникло, у тому числі на підставі підробленої засудженою довіреності, яка стала інструментом розпорядження майна, належного потерпілій.

Предметом посягання у цьому провадженні є право на об'єкти нерухомості, а не кошти, отримані у банку. Тому аргументи захисту про те, що засуджена сплачувала кредитні кошти і не мала наміру їх звертати на свою користь, не впливають на кримінально-правову оцінку дій, пов'язаних із переданим в іпотеку нерухомим майном.

Також не заслуговують на увагу і доводи захисника про наявність цивільно-правових відносин між потерпілою та засудженою.

У цьому провадженні судами було встановлено факт підроблення з боку засудженої довіреності від імені потерпілої на третю особу, що насамперед вказує на те, що засуджена поза волею потерпілої вчинила дії по розпорядженню майном останньої без дійсної волі потерпілої на це.

Отримання засудженою кредитних коштів під забезпечення іпотекою з використанням підробленої довіреності від імені потерпілої не вказує на існування між засудженою та потерпілою цивільно-правових відносин, оскільки такі не можуть ґрунтуватися на підроблених документах.

Суд апеляційної інстанції обґрунтовано вказав, що під час звернення до нотаріуса за вчиненням нотаріальних дій засуджена, надавши нотаріусу копію картки фізичної особи-платника податків на ім'я потерпілої для складання довіреності на право управління і розпорядження, належними потерпілій квартирами, усвідомлювала протиправний характер своїх дій при тому, що сама ж потерпіла на підписання таких офіційних документів її не уповноважувала, згоду свою не надавала. Засуджена ж власноручно підробила підпис та рукописний текст від імені потерпілої у складеній приватним нотаріусом довіреності.

Внаслідок вчинення вказаних дій засуджена через свідка отримала реальну можливість розпоряджатись належними потерпілій об'єктами нерухомого майна.

Також не заслуговують на увагу аргументи захисника про те, що на момент підроблення довіреності засуджена володіла правом розпорядження квартирами, оскільки потерпіла ще до цього оформила на неї відповідну довіреність.

Вказані обставини не спростовують умислу засудженої та вчинення нею дій задля заволодіння правом на майно потерпілої, які у цьому провадженні достовірно встановлені.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 462/2497/17 (провадження № 51-3132км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138182545>

Вказівка в ст. 190 КК на вчинення шахрайства стосовно чужого майна, виходячи з органічного зв'язку між його об'єктивними ознаками, психічне ставлення до яких необхідно встановити за змістом цієї кримінально-правової норми, свідчить про те, що кримінальна відповідальність за шахрайство пов'язана, як правило, не з встановленням ознак конкретної особи, власності якої заподіяно шкоду, а з встановленням усвідомлення винним факту заволодіння майном, яке належить іншій особі (чужим для нього), з метою його безоплатного, безповоротного повернення на свою користь (чи третіх осіб) за відсутності законних підстав для того і збільшення внаслідок цього власних майнових фондів (чи третьої особи).

Усвідомлення винуватим, кому саме та на яких підставах належить чуже для нього майно, чи заволодіває він майном, ввівши в оману (обманувши) власника предмета злочину чи іншу особу, у фактичному володінні якої перебуває предмет злочину, не є обов'язковим для встановлення ознак шахрайства, якщо не йдеться про врахування матеріального становища конкретного потерпілого за ч. 4 ст. 190 КК

Обставини справи: голова сільської ради та начальник юридичного відділу цієї ради використовуючи давнє знайомство, а також довірливі стосунки, усвідомлюючи відсутність у знайомої особи відповідної освіти й досвіду сільськогосподарської діяльності, використали проєкти договору переуступки права оренди земельної ділянки та договору управління спадщиною для введення особи в оману та створення враження про можливість набуття останньою права користування земельними ділянками на підставі цих документів. Переконавшись, що особа готова передати їм грошові кошти в сумі не менш ніж 2,5 млн грн, запропонували їй поїхати до приміщення кімнати для переговорів ПАТ «ПриватБанк» для перевірки та перерахунку грошових коштів. Прибувши до приміщення ПАТ КБ «ПриватБанк», до кімнати переговорів для перевірки й перерахунку грошових коштів. Особа, виконуючи вказівки передала обвинуваченим грошові кошти в загальній сумі не менш ніж 2, 5 млн грн, проте останні не змогли ними розпорядитись з причин, що не залежали від їх волі, оскільки були затримані працівниками правоохоронних органів.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ВАКС визнав винуватими та засудив двох обвинувачених за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК. На підставі ст. 75 КК звільнив осіб від відбування покарання з випробуванням. АП ВАКС цей вирок скасувала та ухвалила новий, яким визнала винуватими та засудила двох обвинувачених за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК.

У касаційній скарзі захисник, стверджує що наявність потерпілого в таких категоріях справ (ст. 190 КК) є обов'язковою, фактична його відсутність, на їх переконання, унеможливорює висновки про наявність шахрайства в діях особи.

Позиція ККС: змінено вирок АП ВАКС. Визнано осіб винуватими та засуджено за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК. На підставі ст. 75 КК звільнено осіб від відбування покарання з випробуванням.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС констатує, що за змістом, значенням і обсягом поняття потерпілого в кримінальному праві не збігається з поняттям потерпілого в кримінальному процесуальному аспекті, де вони мають різне правове значення. У кримінальному процесуальному аспекті особа визнається потерпілим відповідно до приписів кримінального процесуального закону, внаслідок чого набуває процесуальних прав для реалізації власних інтересів у кримінальному провадженні, з моменту, визначеного приписами частин 2, 3 ст. 55 КПК. При цьому жодна з норм КПК не виключає здійснення досудового розслідування, судового провадження щодо інкримінованого особі правопорушення, за відсутності зазначених вище підстав для участі фізичної чи юридичної особи в кримінальному провадженні як потерпілого. Кримінальний процесуальний закон як форма реалізації кримінально-правових відносин не пов'язує їх втілення за інкримінованим за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК кримінальним правопорушенням з набуттям процесуального статусу потерпілого конкретною особою.

У кримінально-правовому вимірі підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК, і в ч. 4 ст. 190 КК про потерпілого не йдеться.

Необхідною і достатньою складовою підстави кримінальної відповідальності за шахрайство є усвідомлення суб'єктом злочину того факту, що предмет злочину є для нього чужим, що він заволодіває чужим майном за відсутності будь-якого дійсного чи уявлюваного права на нього.

Вказівка в ст. 190 КК на вчинення шахрайства стосовно чужого майна, виходячи з органічного зв'язку між його об'єктивними ознаками, психічне ставлення до яких необхідно встановити за змістом цієї кримінально-правової норми, свідчить про те, що кримінальна відповідальність за шахрайство пов'язана, як правило, не з встановленням ознак конкретної особи, власності якої заподіяно шкоду, а з встановленням усвідомлення винним факту заволодіння майном, яке належить іншій особі (чужим для нього), з метою його безоплатного, безповоротного повернення на свою користь (чи третіх осіб) за відсутності законних підстав для того і збільшення внаслідок цього власних майнових фондів (чи третьої особи).

Усвідомлення винуватим, кому саме та на яких підставах належить чуже для нього майно, чи заволодіває він майном, ввівши в оману (обманувши) власника предмета злочину чи іншу особу, у фактичному володінні якої перебуває предмет злочину, не є обов'язковим для встановлення ознак шахрайства, якщо не йдеться про врахування матеріального становища конкретного потерпілого за ч. 4 ст. 190 КК.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.07.2026 у справі № 591/5513/16-к (провадження № 51-1454км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716562>

7. Кримінальні правопорушення проти довкілля

7.1. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину (ст. 240-1 КК)

Визначення суб'єкта кримінального правопорушення за ст. 240-1 КК як фізичної особи не виключає того, що ця фізична особа може мати статус службової та вчиняти дії з використанням свого службового становища

Обставини справи: обвинувачений генеральний директор ТОВ «Український Бурштиновий Дім» незаконно придбав бурштин у сировині у значних розмірах загальною масою 115,5843 кг, який зберігав за місцем розташування товариства у м. Рівне.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 240-1, ч. 1 ст. 366 КК.

У касаційній скарзі засуджений вважає, що суди обох інстанцій одночасно розглядали його як службову особу (для цілей кваліфікації за ст. 366 КК) та як фізичну особу (для кваліфікації за ст. 240-1 КК), не встановивши при цьому, що ці дії були вчинені ним у межах службових повноважень або з використанням службового становища. Така правова невизначеність, на думку засудженого, виключає наявність у його діях складу злочину.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що зі змісту судових рішень убачається, що суди обох інстанцій у них навели відповідні обґрунтування щодо наявності у нього статусу службової особи у розумінні ч. 3 ст. 18 КК (як керівника товариства, наділеного організаційно-розпорядчими та адміністративно господарськими функціями), а також використання ним свого службового становища при вчиненні інкримінованих дій.

При цьому визначення суб'єкта кримінального правопорушення за ст. 240-1 КК як фізичної особи не виключає того, що ця фізична особа може мати статус службової та вчиняти дії з використанням свого службового становища. Апеляційний суд в ухвалі прямо вказав на те, що суб'єктом злочину за ст. 240-1 КК може бути лише фізична особа, і визнав доведеним, що саме засуджений, а не юридична особа, вчинив інкриміновані йому дії, у тому числі з використанням службового становища

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 163/1570/21 (провадження № 51-572км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293781>

8. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

8.1. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК)

Дії особи, яка отримала автомобіль від власника на умовах тимчасового платного користування, не маючи дійсних намірів на це, оскільки вже наступного дня організувала його продаж третім особам та отримала за це грошові кошти,

підлягають кваліфікації за ст. 289 КК як незаконне заволодіння транспортним засобом, а не за ст. 190 КК як шахрайство

Обставини справи: обвинувачений з метою незаконного заволодіння транспортним засобом увів в оману потерпілого, з яким домовився про передачу належного йому автомобіля у тимчасове користування за грошову оплату в сумі 2600 грн щотижня, не маючи дійсного наміру на платне тимчасове користування транспортним засобом та виконання взятих на себе зобов'язань, продав цей автомобіль, вартість якого становить 141 489, 93 грн, чим завдав потерпілому матеріальної шкоди.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 289 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що суди першої та апеляційної інстанцій не дали належної оцінки доводам сторони захисту про кваліфікацію дій засудженого за ч. 1 ст. 190 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що місцевий суд, із правильністю висновків якого погодився і суд апеляційної інстанції, на підставі досліджених доказів встановив, що засуджений отримав за усною домовленістю автомобіль від власника на умовах тимчасового платного користування, не маючи дійсних намірів на це, оскільки вже наступного дня організував продаж автомобіля третім особам та отримав за це грошові кошти. При цьому, задля конспірації своїх дій засуджений залучив третю особу, який використовуючи військову форму створював ілюзію у покупців, що власник автомобіля військовослужбовець, який не має можливості самостійно здійснити продаж. Така обдуманість, послідовність і швидкість дій засудженого свідчить про заздалегідь спланований ним злочин спрямований на незаконне заволодіння автомобілем, а не про зміну намірів останнім під час правомірного користування ним та безспірно вказує на те, що умисел на заволодіння транспортним засобом виник у засудженого ще до його передачі потерпілим.

Відтак, місцевий суд встановив наявність у діях засудженого складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 289 КК і не встановив обставин для їх кваліфікації за ч. 1 ст. 190 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 404/5640/25 (провадження № 51-796км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293821>

9. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

9.1. Хуліганство (ст. 296 КК)

Застосування особою палиці в публічному місці у присутності працівників обленерго, які виконували службові обов'язки, свідчить про наявність у її діях хуліганського мотиву, а саме прагнення продемонструвати зневагу до суспільних норм та вирішити спір шляхом насильства

Обставини справи: обвинувачений в присутності працівників енергетичних мереж розмахував дерев'яною палицею, якою завдав потерпілому два удари у ліве

стегно, по одному удару в живіт, ліве плече та кисть лівої руки, спричинивши легкі тілесні ушкодження.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 296 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджує, що перебував у стані оборони, захищаючись від нападу близько десяти кремезних чоловіків, озброєних різним залізним приладдям, на чолі з потерпілим, озброєним спочатку палицею, а потім – косою, тому має бути звільнений від відповідальності на підставі ч. 5 ст. 36 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що у цій справі суд першої інстанції, допитавши свідків та дослідивши докази, дійшов висновку про те, що засуджений не перебував у стані необхідної оборони. Цей висновок суд обґрунтував показаннями допитаних у судовому засіданні свідків. Усі вони послідовно засвідчили, що під час конфлікту саме засуджений першим почав завдавати ударів потерпілому держакон для лопати, яку він заздалегідь витягнув із власного автомобіля. При цьому потерпілий тримав у руках лише папку з документами. Ці дані повністю узгоджуються з протоколами слідчих експериментів та висновками експертизи щодо локалізації та характеру ушкоджень.

Застосування засудженим палиці в публічному місці, у присутності працівників обленерго, які виконували службові обов'язки, свідчить про наявність у його діях хуліганського мотиву – прагнення продемонструвати зневагу до суспільних норм та вирішити спір шляхом насильства.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 701/1167/23 (провадження № 51-2032км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293854>

10. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

10.1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК)

Спосіб упакування та розфасування наркотичного засобу, який незаконно придбав та зберігав обвинувачений, поведінка останнього (як під час вчинення злочину, так і після його виявлення), а також те, що він не вживає наркотичні засоби, що вбачається із висновку медичного огляду, можуть беззаперечно свідчити саме про наявність мети направленої на збут виявленого в обвинуваченого наркотичного засобу.

Під незаконним зберіганням потрібно розуміти будь-які умисні дії, пов'язані з фактичним незаконним перебуванням наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів чи прекурсорів у володінні винної особи (при собі, у будь-якому приміщенні, сховищі або в іншому місці). Кримінальна відповідальність за незаконне зберігання

наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів настає незалежно від його тривалості

Обставини справи: обвинувачений працівник правоохоронного органу – молодший інспектор відділу нагляду та безпеки виправної колонії, діючи умисно, з корисливих мотивів, з метою збуту особливо небезпечних наркотичних засобів, незаконно придбав особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс, масою у перерахунку на суху речовину 38,2125 грам, який з метою збуту зберігав при собі у розфасованому та упакованому вигляді.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що винуватість його підзахисного у частині зберігання з метою збуту особливо небезпечного наркотичного засобу не доведена поза розумним сумнівом.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено із судових рішень посилання на вчинення кримінального правопорушення «з корисливих мотивів», а також рішення про призначення засудженому додаткового покарання у виді конфіскації у власність держави всього майна, яке є власністю засудженого.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суди попередніх інстанцій правильно вказали, що спосіб упакування та розфасування наркотичного засобу, який незаконно придбав та зберігав обвинувачений, поведінка останнього (як під час вчинення злочину, так і після його виявлення), а також те, що він не вживає наркотичні засоби, що вбачається із висновку медичного огляду, беззаперечно свідчать саме про наявність мети направленої на збут виявленого у нього наркотичного засобу.

Про умисел на збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів може свідчити як відповідна домовленість з особою, яка придбала ці засоби чи речовини, так й інші обставини, зокрема: великий або особливо великий їх розмір; спосіб упакування та розфасування; поведінка суб'єкта злочину; те, що особа сама наркотичні засоби або психотропні речовини не вживає, але виготовляє та зберігає їх; тощо. При цьому слід мати на увазі, що відповідальність за збут таких засобів і речовин настає незалежно від їх розміру.

Наведені у судових рішеннях обставини спростовують версію захисника про відсутність у обвинуваченого умислу на збут вилученого у нього наркотичного засобу.

Не знайшли свого підтвердження і доводи захисника щодо неправильного формулювання обвинувачення його підзахисного в частині «зберігання» з підстав, що органами досудового розслідування не встановлено час, місце, спосіб та особу у якої було придбано особливо небезпечний наркотичний засіб, також те, що в період з 18:40 по 19:20 обвинувачений не виконував функціональні обов'язки, будучи поза робочим місцем, а тому цей період, на думку захисника, не може вважатися часом зберігання особливо небезпечного наркотичного засобу.

Із аналізу норм кримінального законодавства вбачається, що під незаконним зберіганням потрібно розуміти будь-які умисні дії, пов'язані з фактичним незаконним перебуванням наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів чи прекурсорів у володінні винної особи (вона може тримати їх при собі, у будь-якому приміщенні, сховищі або в іншому місці). Відповідальність за незаконне зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів настає незалежно від його тривалості.

З огляду на зазначене посилання захисника на відсутність такої кваліфікуючої ознаки цього злочину, як зберігання, не знайшли свого підтвердження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.07.2026 у справі № 442/4171/21 (провадження № 51-846км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138754126>

11. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

11.1. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (ст. 336 КК)

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 336 КК, може бути вчинене лише особою, яка має статус військовозобов'язаного або резервіста і перебуває на військовому обліку, тобто є спеціальним суб'єктом. Особа, яку закон звільнив від військового обов'язку, не може нести кримінальну відповідальність за ухилення від мобілізації. В особи, яка законно виключена з військового обліку, відсутній також юридичний обов'язок проходити процедуру призову, у тому числі, повторно проходити військово-лікарську комісію

Обставини справи: обвинувачений, перебуваючи на військовому обліку та будучи придатним за станом здоров'я до військової служби, в приміщенні ТЦК та СП відмовився від отримання повістки та не прибув у призначений час до збірного пункту для мобілізації та відправлення до військової частини.

Позиції судів попередніх інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 336 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що засуджений не є суб'єктом інкримінованого злочину, оскільки його було виключено з військового обліку 13.10.1999 у зв'язку з непридатністю до військової служби за станом здоров'я, про що свідчать записи в його обліковій картці, тимчасовому посвідченні та штамп у паспорті від 06.04.2000.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій, а кримінальне провадження закрито.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що кримінально відповідальність за ст. 336 КК настає за невиконання обов'язку вчинити певні дії у зв'язку з призовом. Диспозиція цієї статті є бланкетною та відсилає до норм законодавства, що регулює правовідносини у сфері оборони та військового

обов'язку, – насамперед до Законів «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543) та «Про військовий обов'язок і військову службу» (далі – Закон № 2232).

Аналіз ст. 22 Закону № 3543 та статей 1 і 33 Закону № 2232 свідчить, що обов'язок з'явитися за призовом під час мобілізації покладається на осіб, які мають статус військовозобов'язаних або резервістів і перебувають на військовому обліку.

Таким чином, злочин, передбачений ст. 336 КК, може бути вчинений лише таким спеціальним суб'єктом. Особа, яку закон звільнив від військового обов'язку, не може нести кримінальну відповідальність за ухилення від мобілізації. В особи, яка законно виключена з військового обліку, відсутній також юридичний обов'язок проходити процедуру призову, у тому числі, повторно проходити військово-лікарську комісію (ВЛК).

Суди попередніх інстанцій встановили, що 13.10.1999 призовна комісія військкомату за результатами медичного огляду визнала засудженого непридатним до військової служби із зняттям з обліку. На підставі цього рішення у 2000 році уповноважені особи зробили відповідні відмітки в його обліковій картці, тимчасовому посвідченні та паспорті.

Тим не менше, суди вважали, що засуджений продовжував бути військовозобов'язаним, оскільки з документів випливає, що у 1999 році його було не «виключено», а «знято» з військового обліку.

Верховний Суд вважає такий висновок помилковим, оскільки він некритично поширює значення, яке надається терміну «зняття з обліку» у сучасному законодавстві, на правовідносини, які існували на час прийняття рішення про непридатність засудженого до військової служби в 1999 році.

Пункт (а) ч. 4 ст. 37 Закону № 2232 у редакції, що діяла до 31.07.1999, передбачав, що громадяни, визнані ВЛК непридатними до військової служби, підлягають «зняттю з військового обліку». Поняття «виключення з військового обліку» було запроваджено лише Законом «Про внесення змін до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу»» (Закон № 766), який набрав чинності 31.07.1999.

Хоча 13.10.1999, коли приймалося рішення про визнання засудженого непридатним до військової служби, діяла вже нова редакція ст. 37 Закону № 2232, однак підзаконні акти Міністерства оборони України не відображали цих змін. В цей період ще продовжувало діяти Положення про військово-лікарську експертизу та медичний огляд у ЗСУ, яке в п. 95 містило виключний перелік рішень, які могли прийняти лікарі. Серед них не було рішення «непридатний до військової служби з виключенням з військового обліку», а існувало лише формулювання «непридатний до військової служби зі зняттям з військового обліку».

Верховний Суд підкреслює, що суть рішення від 13.10.1999 полягала у визнанні засудженого повністю непридатним до військової служби за станом здоров'я. Та обставина, що для відповідних записів військкомат використав застарілий термін «зняття» замість «виключення», є результатом запізнення

з приведенням підзаконних актів МОУ у відповідність із новою редакцією ст. 37 Закону № 2232.

Такі недоліки в належному врядуванні і підтриманні термінології нормативних актів в актуальному стані не можуть тлумачитися проти інтересів особи і призводити до порушення її прав, зокрема, передбачених ст. 58 Конституції України і ст. 7 ЄКПЛ. Правозастосовна практика, керуючись принципом пріоритету суті над формою, повинна оцінювати зміст рішення держави про звільнення особи від військового обов'язку, а не технічне оформлення цього рішення.

Таким чином, правовий статус засудженого за суттю прийнятого у 1999 році рішення відповідав статусу особи, виключеної з військового обліку. Відповідно, він втратив статус військовозобов'язаного і перестав бути суб'єктом військового обов'язку.

Матеріали кримінального провадження не містять жодних відомостей про те, коли, на якій юридичній підставі та за якою процедурою засуджений був знову взятий на військовий облік перед подіями жовтня 2023 року.

Верховний Суд не залишає поза увагою той факт, що Наказом Міністра оборони України від 27.04.2024 № 262 було змінено формулювання п. 3.3 Положення № 402, внаслідок чого повторний медичний огляд став можливим і щодо осіб, які раніше були визнані повністю непридатними до військової служби.

Проте, ця зміна правил відбулася значно пізніше подій, що стали підставою для обвинувачення проти засудженого. Відповідно до ст. 5 КК, закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, караність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі. Оцінка наявності чи відсутності в діях особи складу кримінального правопорушення, зокрема, ознак його спеціального суб'єкта, має здійснюватися виключно на момент вчинення такого діяння.

На час подій жовтня 2023 року ні Закон № 2232, ні положення інших нормативних актів не зобов'язували осіб, виключених з військового обліку за станом здоров'я, повторно проходити ВЛК чи ставати на облік. Розширення повноважень органів військового управління у 2024 році не може ретроспективно криміналізувати бездіяльність особи, яка на момент її вчинення була правомірною.

За таких обставин, саме по собі проходження ним медичного огляду у 2023 році не спростовує висновок про відсутність у нього статусу військовозобов'язаного.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 138/36/24 (провадження № 51-4960км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137961921>

12. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

12.1. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК)

Недотримання правил безпеки руху є необережним діянням, де ставлення водія до можливих наслідків характеризується самовпевненістю або недбалістю,

а не умислом. Спроба обвинувачення кваліфікувати дорожній інцидент за ч. 2 ст. 345 КК лише на тій підставі, що водій рухався без належної обачності, є неприпустимим розширенням меж кримінального закону

Обставини справи: орган досудового розслідування обвинувачував виправданого у тому, що він, керуючи автомобілем «Range Rover», повторно ігноруючи законні вимоги працівників поліції про зупинку транспортного засобу у зв'язку із вчиненням адміністративним правопорушенням, вивернув кермо керованого ним автомобіля спершу ліворуч, потім праворуч, розпочав рух та тим самим здійснив наїзд правим заднім колесом на ліву ногу (ступню) потерпілого працівника поліції, спричинивши йому легкі тілесні ушкодження у вигляді забою м'яких тканини в ділянці лівого гомілкового ступневого суглобу та ступні.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватим та виправдали обвинуваченого за ч. 2 ст. 345 КК у зв'язку з недоведеністю в його діянні складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор посилається на те, що суд першої інстанції безпідставно підтримав позицію сторони захисту про те, що наявність у діях виправданого умислу на вчинення інкримінованого правопорушення можливо перевірити шляхом співставлення показань учасників провадження з висновком експерта щодо спроможності з технічної точки зору їх показань про обставини та механізм ДТП.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що центральним питанням у цій справі було встановлення змісту суб'єктивної сторони діяння обвинуваченого, тому судам попередніх інстанцій необхідно було з'ясувати, керувався водій наміром травмувати потерпілого чи наїзд на ногу став необережним наслідком маневру, який порушив правила безпечного водіння.

Колегія суддів ККС наголошує на принциповій правовій різниці між суб'єктивною стороною порушення ПДР та умисного злочину проти особи. За своєю правовою природою недотримання правил безпеки руху є необережним діянням, де ставлення водія до можливих наслідків характеризується самовпевненістю або недбалістю, а не умислом.

Спроба обвинувачення кваліфікувати дорожній інцидент за ч. 2 ст. 345 КК лише на тій підставі, що водій рухався без належної обачності, є неприпустимим розширенням меж кримінального закону.

Ретельно оцінивши надані сторонами докази, місцевий суд, з висновками якого погодився і суд апеляційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку, що встановлені в ході розгляду справи обставини вказують на недоведення у діях обвинуваченого суб'єктивної сторони інкримінованого кримінального правопорушення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.07.2026 у справі № 461/1206/21 (провадження № 51-2751км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138399655>

12.2. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК)

Працівники правоохоронних органів і військовослужбовці можуть визнаватися потерпілими не тільки тоді, коли виконували свої службові обов'язки, перебуваючи безпосередньо на службі, та коли здійснювали заходи з охорони правопорядку відповідно до своїх службових обов'язків за наказом чи розпорядженням, а й тоді, коли вони застосували зазначені заходи у межах своїх повноважень з власної ініціативи

Обставини справи: обвинувачений військовослужбовець із закріпленої за ним табельної вогнепальної бойової зброї почав стрільбу по поліцейських, зробивши не менше семи пострілів. Поліцейським було застосовано вогнепальну зброю до обвинуваченого, у результаті чого його було поранено і свій злочинний умисел, спрямований на умисне протиправне заподіяння смерті (вбивство) працівників поліції, обвинувачений не довів до кінця з причин, що не залежали від його волі.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 348 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що прокурором не доведено наявності в обвинуваченого умислу на позбавлення життя поліцейських, а одностороння позиція прокурора і суду спрямована не інакше як на укріття незаконних дій працівників поліції, які незаконно проникли на територію військової частини.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що працівники правоохоронних органів і військовослужбовці можуть визнаватися потерпілими не тільки тоді, коли виконували свої службові обов'язки, перебуваючи безпосередньо на службі, та коли застосовували заходи з охорони правопорядку відповідно до своїх службових обов'язків, за наказом чи розпорядженням, а й тоді, коли вони зазначених заходів у межах своїх повноважень з власної ініціативи.

Так, місцевий суд зазначив, що характер, послідовність і динамічність дій засудженого, його поведінка до, під час та після вчинення злочину, знаряддя злочину, а саме застосування бойової зброї і здійснення з неї пострілів вказують на спрямованість його умислу саме на позбавлення потерпілих життя.

Суд першої інстанції вважав, що засуджений усвідомлював суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачав суспільно небезпечні наслідки у вигляді смерті потерпілих та бажав настання таких наслідків, тобто діяв з прямим умислом, спрямованим на позбавлення життя потерпілих, у зв'язку з виконанням працівниками поліції своїх службових обов'язків і вчинив для цього всі необхідні дії, які були для нього завідомо такими, що потягнуть їх смерть, а наслідок у вигляді смерті потерпілих не настав лише через обставини, які не залежали від волі обвинуваченого, оскільки потерпілі встигли зайняти позиції в укритті та завдати поранення нападнику.

З наведеними вище висновками місцевого суду погодився і суд апеляційної інстанції.

При цьому суд апеляційної інстанції звернув увагу, що:

- сам обвинувачений не заперечує, що його постріли були спрямовані в бік місця перебування працівників, а не у протилежний бік;
- потерпілий беззаперечно стверджував, що чув поряд із собою звук кулі, яка пролітає;
- і потерпілі, і свідки, які були очевидцями події, вказують на те, що іскри від попадання куль в асфальтне покриття були поряд з автомобілем працівників поліції, за яким ховалися від пострілів потерпілі, а тому такі дії засудженого змусили потерпілих шукати укриття для збереження свого життя;
- засуджений є військовослужбовцем, який має навички застосування вогнепальної зброї, знає її дію та міг і повинен був передбачати, що навіть при спрямуванні зброї у відбиваючу поверхню, внаслідок рикошету може завдати шкоди життю та здоров'ю інших осіб;
- засуджений, після того як заїхав на територію військової частини і ворота були закриті, наказав знову відкрити ворота, виїхав за межі частини та здійснив постріли саме в напрямку працівників поліції;
- про умисел на вбивство працівників поліції свідчив і заклик засудженого до військовослужбовців стріляти в працівників поліції, про що вказували потерпілий та свідки. Засвідчили про заклик засудженого стати до зброї й інші свідки;
- дії обвинуваченого, а саме застосування ним зброї, були припинені у зв'язку з його пораненням.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.07.2026 у справі № 642/5346/23 (провадження № 51-3609км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137996935>

13. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

13.1. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК)

Колегіальна форма прийняття рішень тендерного комітету не виключає можливих зловживань службовим становищем зі сторони особи при виконанні нею повноважень голови цього комітету як під час засідань, так і в комунікації з учасниками тендеру. Хоч колегіальний орган приймає рішення в цілому, але кожен його член окремо може справити на таке спільне рішення вирішальний вплив через активну особисту участь на засіданні (ініціювати питання, переконати в його правильності інших осіб).

При цьому члени колегіального органу, які отримують неправомірну вигоду за прийняття рішень, вчинення дій, що входять до компетенції такого органу, є суб'єктами відповідних корупційних правопорушень. Дії особи, яка є членом колегіального органу можуть кваліфікуватися за ст. 368 КК і у тих випадках, якщо вирішення питання, за яке передавалася неправомірна вигода, ухвалюється цим колегіальним органом спільним рішенням за результатами голосування

Обставини справи: обвинувачений як начальник Бердянської філії Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» (далі – БФ АМПУ), у ході проведення відкритих торгів по предмету закупівлі автокрана,

вступив у злочинну змову з директором Дніпровської філії ТОВ «Харківське монтажно-виробниче підприємство «Електропіденмонтаж» (далі – ДФ ХМВПЕ) щодо проведення вказаної закупівлі на користь такої. Обвинувачений, залучив до вчинення злочину підпорядкованих йому осіб, які отримавши пропозицію обвинуваченого щодо співучасті у зловживанні службовим становищем, її прийняли, і тендерний комітет БФ АМПУ визнав переможцем ДФ ХМВПЕ та прийняв рішення про намір укласти договір про закупівлю.

У подальшому, обвинувачений усвідомлюючи, що положеннями договору, якими передбачено, що право власності на товар (автокран) переходить від постачальника до покупця з моменту підписання сторонами відповідної видаткової накладної, достовірно знаючи, що автокран не поставлений, та інші документи на автокран не надані, а відповідно, підстави для оплати відсутні, підписав та затвердив вищезазначений акт передачі товарно-матеріальних цінностей, надавши йому статусу офіційного документа, проставивши на рахунку на оплату резолюцію «Бух. до сплати». Надалі створюючи видимість реальної поставки автокрана, невстановленими особами було складено акт приймання-передачі автокрана для заміни (усунення недоліків), який обвинувачений підписав.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ВАКС визнав невинуватим та виправдав обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК. Ап ВАКС цей вирок скасувала та ухвалила новий, яким визнала винуватим і засудила обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про колегіальне визначення переможця торгів, що виключає відповідальність особи.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок Ап ВАКС.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що Ап ВАКС звернула увагу, що дійсно тендерним комітетом БФ АМПУ колегіально було прийнято рішення про визначення ДФ ХМВПЕ переможцем відкритих торгів, як таке, що має найнижчу остаточну пропозицію, не зважаючи на те, що подана товариством пропозиція не відповідала тендерній документації.

Водночас, колегіальна форма прийняття рішень тендерного комітету не виключає можливих зловживань службовим становищем зі сторони засудженого при виконанні ним повноважень голови цього комітету як під час засідань, так у комунікації з учасниками тендеру. Хоч колегіальний орган приймає рішення в цілому, але кожен його член окремо може справити на таке спільне рішення вирішальний вплив через активну особисту участь на засіданні (ініціювати питання, переконати в його правильності інших осіб).

При цьому, члени колегіального органу, які отримують неправомірну вигоду за прийняття рішень, вчинення дій, що входять до компетенції такого органу, є суб'єктами відповідних корупційних правопорушень. Дії особи, яка є членом колегіального органу можуть кваліфікуватися за ст. 368 КК і у тих випадках, якщо вирішення питання, за яке передавалася неправомірна вигода, ухвалюється цим колегіальним органом спільним рішенням за результатами голосування.

Крім того оцінка дій конкретного члена колегіального органу чи конкретної службової особи в ланцюгу послідовних подальших дій ще ряду інших осіб в наведеній ситуації відповідає (1) принципу винної відповідальності (особа підлягає кримінальній відповідальності лише за те суспільно небезпечне діяння і його суспільно небезпечні наслідки, відносно яких встановлена саме її вина; юридична відповідальність особи має індивідуальний характер (ст. 62 Конституції України, ч. 2 ст. 2, ст. 23 КК)), (2) принципу особистого характеру кримінальної відповідальності (кримінальній відповідальності підлягає тільки особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, і лише за своє діяння), (3) принципу індивідуальності кримінально-правової кваліфікації.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 991/6646/20 (провадження № 51-2431км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138262127>

13.2. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК)

Застосування поліцейським до потерпілого фізичної сили шляхом захоплення кисті правої руки з проведенням залому її за спину, які були здійснені без будь-яких законних на те підстав та призвели до заподіяння потерпілому середньої тяжкості тілесного ушкодження, свідчить про перевищення працівником правоохоронного органу службових повноважень та кваліфікується за ст. 365 КК

Обставини справи: обвинувачений патрульний поліцейський під час пішого патрулювання дворів та вулиць міста спільно з військовослужбовцями Національної гвардії України всупереч вимогам Закону «Про Національну поліцію» (далі – Закон) провів поверхневу перевірку свідка та потерпілого, не оголосив попередження потерпілому про застосування до нього фізичної сили та без законних підстав здійснив захоплення кисті правої руки потерпілого і розпочав проведення залому її за спину, чим спричинив йому фізичний біль, провів поверхневий огляд, у ході якого будь-яких речей, обіг яких заборонено чи обмежено не було виявлено. Вказаними протиправними діями обвинуваченого потерпілому спричинено середньої тяжкості тілесні ушкодження, що викликали тривалий розлад здоров'я.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 365 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує про те, що суди попередніх інстанцій залишили поза увагою, що засуджений як співробітник патрульної поліції діяв в межах своїх повноважень та у відповідності до вимог статей 34, 44 Закону, оскільки за наявності підозри він мав право на проведення поверхневої перевірки, а також на застосування фізичної сили, у тому числі спеціальних прийомів боротьби, з метою забезпечення особистої безпеки, з урахуванням некоректної та агресивної поведінки потерпілого.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову та призначено новий розгляд в суді першої інстанції у порядку цивільного судочинства.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС констатує, що співробітники патрульної поліції під час патрулювання з метою охорони громадського порядку мають право здійснювати поверхневу перевірку, за наявності достатніх підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб (ст. 34 Закону).

Зі встановлених судами фактичних обставин справи вбачається, що патрульний поліцейський під час пішого патрулювання вулиць та дворів міста підійшов до двох чоловіків (свідка та потерпілого), які сиділи на дитячому майданчику, та не повідомивши про причини застосування превентивних заходів, сказав встати для проведення поверхневої перевірки та огляду. Надалі потерпілий відмовився проходити такий огляд, сказав, що не має заборонених речей, повідомив, що готовий проїхати з нарядом у поліцейський відділок, однак категорично заперечує проти його огляду в дворі будинку, де він проживає багато років. Засуджений повідомив, що відмовитися від огляду неможливо і здійснив залом руки потерпілого, внаслідок якого й було спричинено середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Під час допиту в судах попередніх інстанцій щодо підстав проведення поверхневого огляду потерпілого та свідка, засуджений висував різні версії прийнятого ним рішення: (1) сприйняття цих двох чоловіків за осіб, яких він разом із військовослужбовцями Національної гвардії України наздоганяли та які забігли до цього двору; (2) підозра, що вказані чоловіки щось переховували в своїх сумках.

Свідок, який разом із засудженим здійснював патрулювання, під час допиту в суді першої інстанції також не зміг назвати підстави проведення поверхневої перевірки потерпілого та свідка, а також не повідомляв про факт переслідування двох чоловіків, які за версією засудженого забігли до двору, де перебували потерпілий та свідок.

Як наслідок судами було встановлено, що у засудженого як патрульного поліцейського не було передбачених Законом підстав для проведення поверхневої перевірки свідка та потерпілого.

Також суди правильно встановили, що подальші дії засудженого, а саме застосування до потерпілого фізичної сили шляхом захоплення кисті правої руки потерпілого з проведенням залому її за спину, були здійснені без будь-яких законних на те підстав та призвели до заподіяння потерпілому середньої тяжкості тілесного ушкодження.

Верховний Суд констатує, що перевищення засудженим службових повноважень також відбулося шляхом безпідставного, без попередження, застосування до потерпілого фізичної сили, яке знаходиться в причинно-наслідковому зв'язку із наслідками у вигляді спричинення потерпілому тілесних ушкоджень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 344/8185/19 (провадження № 51-4296км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293817>

13.3. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК)

Посада керівника територіального управління Департаменту патрульної поліції Національної поліції України свідчить про відповідальне становище відповідної службової особи (ч. 2 примітки ст. 368 КК). Виконання функцій, притаманних цій посаді, на тимчасовій основі не спростовує висновку, що під час виконання цих функцій особа займала відповідальне становище

Обставини справи: засуджений надав тимчасово виконуючого обов'язки начальника відділу безпеки дорожнього руху Управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції, тобто службовій особі, що займає відповідальне становище, неправомірну вигоду в сумі 5000 грн за непритягнення його та інших осіб до відповідальності за розміщення транспортних засобів з порушенням правил дорожнього руху та незаконну торгівлю підакцизними товарами на автодорозі поблизу сіл Болярка, Березівка та Василівка Житомирської області.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що висновок про те, що т.в.о. начальника відділу займав відповідальне становище, не підтверджується матеріалами справи.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що відповідно до примітки 2 до ст. 368 КК, посада керівника структурного підрозділу органу державної влади (яким є територіальне управління Департаменту патрульної поліції Національної поліції України) свідчить про відповідальне становище відповідної службової особи. Виконання функцій, притаманних цій посаді, на тимчасовій основі не спростовує висновку, що під час виконання цих функцій особа займала відповідальне становище.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 295/7911/18 (провадження № 51-4301км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138223465>

14. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

14.1. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації (ст. 388 КК)

Ініціювання та проведення директором підприємства зборів з метою зменшення розміру корпоративних прав підприємства зі 100 % до 10 % після постановлення судових рішень, якими було стягнуто борг за кредитними договорами та звернуто стягнення на предмет застави, а саме 100 % корпоративних прав підприємства, свідчить про наявність прямого умислу на вчинення незаконних дій із заставленим майном, а тому такі дії підлягають кваліфікації за ч. 1 ст. 388 КК

Обставини справи: директор ПП «Продукспорт», який був одним із заставодавців за договором застави, ініціював та провів збори учасників

ПП «Продекспорт», на яких було здійснено перерозподіл часток учасників у статутному капіталі підприємства, внаслідок чого було зменшено розмір корпоративних прав підприємства, тобто предмету застави, зі 100% до 10%, лише після постановлення судових рішень, якими було стягнуто борг за кредитними договорами та звернуто стягнення на предмет застави, а саме 100 % корпоративних прав ПП «Продекспорт», а згодом знову провів збори учасників ПП «Продекспорт», на яких було приведено у відповідність частки засновників (учасників). Тобто відбулося фактичне розпорядження без згоди заставодержателя (банку) предметом договору застави – корпоративними правами ПП «Продекспорт».

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватим та виправдали обвинуваченого за ч. 1 ст. 388 КК, через відсутність в діянні складу кримінального правопорушення.

ККС скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Апеляційний суд вирок місцевого суду залишив без зміни.

ККС ВС скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Апеляційний суд вирок місцевого суду скасував, ухвалив новий, яким визнав винуватим та засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 388 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що засуджений не мав прямого умислу на вчинення незаконних дій із заставленим майном були предметом належної перевірки суду апеляційної інстанції, який обґрунтовано визнав їх безпідставними.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС констатує, що ч. 1 ст. 388 КК передбачено кримінальну відповідальність, зокрема, за інші незаконні дії із заставленим майном.

Суб'єктивна сторона вказаного кримінального правопорушення характеризується лише прямим умислом, тобто коли суб'єкт злочину усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки і бажає їх настання. Мотиви можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.

За встановлених судом апеляційної інстанції фактичних обставин, поведінка засудженого свідчить про те, що він усвідомлював суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачав їх суспільно небезпечні наслідки і бажав їх настання.

Апеляційний суд обґрунтовано врахував те, що засуджений, як директор ПП «Продекспорт» був одним із заставодавців за договором застави та чітко знав умови цього договору, в тому числі свої обов'язки, зокрема, вживати заходи для збереження предмету застави, а також повідомляти заставодержателя про необхідність отримання від нього письмової згоди на передачу предмету застави третім особам.

Попри це засуджений ініціював та провів збори учасників ПП «Продекспорт», на яких було здійснено перерозподіл часток учасників у статутному капіталі

підприємства, внаслідок чого було зменшено розмір корпоративних прав підприємства, тобто предмету застави, зі 100% до 10%.

Крім того, засуджений був обізнаний про акт перевірки наявності стану та умов зберігання предмету застави за договором застави, яким було зафіксовано невідповідність кількості майна, яке є предметом застави, вимогам договору застави, внаслідок зміни переліку засновників (учасників) ПП «Продукспорт», та відповідно питомих часток належним заставодавцям корпоративних прав на підприємство. Тому він знову провів збори учасників ПП «Продукспорт», на яких було приведено у відповідність частки засновників (учасників).

Втім невдовзі засуджений повторно ініціював та провів загальні збори учасників ПП «Продукспорт», з аналогічних питань, які вирішувалися на перших зборах, та, маючи контрольний пакет голосів і можливість вплинути на прийняття рішення, проголосував «за», в результаті чого до складу учасників ПП «Продукспорт» було прийнято нових учасників та здійснено перерозподіл часток учасників у статутному капіталі ПП «Продукспорт», внаслідок чого змінився їх розмір зі 100% до 10%.

Тобто в результаті протиправних дій засудженого відбулося фактичне розпорядження без згоди заставодержателя предметом Договору застави – корпоративними правами ПП «Продукспорт».

Колегія суддів ККС вказує, що ці дії засуджений вчинив лише після постановлення судових рішень, якими було стягнуто борг за кредитними договорами та звернуто стягнення на предмет застави, а саме 100 % корпоративних прав ПП «Продукспорт», відповідно, що вказує на їх усвідомленість та цілеспрямованість.

Небезпідставно апеляційний суд врахував і той факт, що між банком (як заставодержателем) та директором ПП «Продукспорт» засудженим велося листування, яке також свідчить про чітке усвідомлення засудженим наслідку своїх дій і їх неправомірності, та фактичний контроль за діяльністю вказаного підприємства.

За таких обставин, апеляційний суд правильно констатував, що засуджений цілеспрямовано ініціював та провів збори для досягнення своєї злочинної мети – зменшити розмір корпоративних прав підприємства зі 100 % до 10%.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.07.2026 у справі № 607/15131/19 (провадження № 51-2540км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138182582>

15. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

15.1. Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК)

Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) є триваючим злочином та характеризується безперервним здійсненням протягом визначеного часу злочинного діяння, об'єктивна сторона якого розтягнута в часі, що вважається закінченим у момент його виявлення або примусового чи добровільного припинення

Обставини справи: обвинувачений військовослужбовець військової служби за призовом під час мобілізації, в умовах особливого періоду, 30.07.2015 самовільно залишив розташування військової частини, обов'язки за посадою не виконував та проводив час на власний розсуд до 27.09.2024.

Позиція суду апеляційної інстанції: апеляційний суд звільнив обвинуваченого за ч. 4 ст. 407 КК від кримінальної відповідальності на підставі п. 4 ч. 1 ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності, а кримінальне провадження закрит на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що визначений п. 4 ч. 1 ст. 49 КК десятирічний строк притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 407 КК (що є триваючим злочином) має рахуватися не з дня самовільного залишення військової частини, а з дня з'явлення обвинуваченого до органу досудового розслідування.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 4 ст. 407 КК, є триваючим злочином та характеризується безперервним здійсненням протягом визначеного часу злочинного діяння, об'єктивна сторона якого розтягнута в часі, а закінченим вважається у момент його виявлення або примусового чи добровільного припинення.

Отже, установлений п. 4 ч. 1 ст. 49 КК десятирічний строк притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 407 КК (який є триваючим злочином) має рахуватися не з 30.07.2015 (день самовільного залишення військової частини), а з 27.09.2024 (день з'явлення обвинуваченого до органу досудового розслідування).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.07.2026 у справі № 278/5469/24 (провадження № 51-4626км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138399656>

16. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

16.1. Воєнні злочини (ст. 438 КК)

У диспозиції ст. 438 КК не передбачено такої ознаки складу кримінального правопорушення, як його вчинення за попередньою змовою групою осіб. Ця ознака не впливає на вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності, адже перебуває поза межами відповідного складу кримінального правопорушення, проте має значення для з'ясування кримінально-правових наслідків вчиненого злочину, зокрема для призначення покарання. Зазначення у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб (ч. 4 ст. 67 КК) й відповідно визнання цієї обставини такою,

що обтяжує покарання, відповідає в цьому випадку положенням ч. 4 ст. 67 КК у їх взаємозв'язку із приписами ч. 1 ст. 2, ч. 1 ст. 438 КК.

Застосування у формулі кваліфікації посилання на положення ч. 2 ст. 28 КК не додає до вказаної диспозиції таку обтяжуючу ознаку, як вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб. У разі вчинення кримінального правопорушення декількома особами, які діяли як співвиконавці, кваліфікація їх дій не пов'язана із застосуванням норм ст. 28 КК, де визначено ознаки відповідних форм співучасті. З огляду на вказане не доцільне використання у формулі кваліфікації взагалі посилання на положення ст. 28 КК.

Обставини справи: обвинувачений громадянин України, обіймаючи посаду військовослужбовця у незаконно утвореному збройному формуванні терористичної організації так званої «днр», перебуваючи на території окупованого збройними силами рф с. Петроіванівка Куп'янського району Харківської області за попередньою змовою групою осіб із іншими невстановленими військовослужбовцями чинили жорстоке поводження з цивільним населенням.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 438 КК. Апеляційний суд виключив з мотивувальної частини цього вироку визнання обставини, яка обтяжує покарання, відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 67 КК – вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою. В решті вирок залишено без зміни.

У касаційній скарзі прокурор вважає, що апеляційний суд безпідставно виключив з мотивувальної частини вироку обставину, яка обтяжує покарання, а саме вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою, пославшись на положення ч. 4 ст. 67 КК і зазначивши, що вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб уже враховано при кваліфікації діяння за ч. 2 ст. 28 у поєднанні з ч. 1 ст. 438 КК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що диспозицією ч. 1 ст. 438 КК передбачено відповідальність за жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, незаконне переміщення або депортацію дитини, невинуватну затримку репатріації дитини, вербування або використання дитини для участі у збройному конфлікті, воєнних (бойових) діях, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій.

Тобто в диспозиції цієї статті не передбачено такої ознаки складу кримінального правопорушення, як його вчинення за попередньою змовою групою осіб. В цій справі застосування у формулі кваліфікації інкримінованого особі діяння

посилання на положення ч. 2 ст. 28 КК таку ознаку до вказаної диспозиції не додає. Вказана ознака не впливає на вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності, адже перебуває поза межами відповідного складу кримінального правопорушення, проте має значення для з'ясування кримінально-правових наслідків вчиненого злочину, зокрема призначення покарання.

Склад кримінального правопорушення, вчиненого виконавцем, визначається виключно в нормі особливої частини КК. У разі вчинення кримінального правопорушення декількома особами, які діяли як співвиконавці, кваліфікація їх дій не пов'язана із застосуванням норм ст. 28 КК, де визначено ознаки відповідних форм співучасті.

З огляду на вказане вище не можна погодитися з позицією сторони обвинувачення про доцільність використання у формулі кваліфікації взагалі і в цьому випадку посилання на положення ст. 28 КК.

Враховуючи викладене, зазначення у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб й відповідно визнання цієї обставини такою, що обтяжує покарання, відповідає в цьому випадку положенням ч. 4 ст. 67 КК у їх взаємозв'язку із приписами ч. 1 ст. 2, ч. 1 ст. 438 КК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 22.07.2026 у справі № 644/9444/24 (провадження № 51-736км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138502268>

РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

1.1. Склад суду (ст. 31 КПК)

Визначення членів колегії суддів для розгляду апеляційної скарги засудженого із числа суддів судової палати з розгляду цивільних справ апеляційного суду не свідчить про порушення встановленого КПК порядку визначення складу суду

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій залишили без задоволення заяву засудженого про перегляд вироку апеляційного суду за нововиявленими обставинами.

У касаційній скарзі засуджений вважає, що ухвала суду апеляційної інстанції постановлена незаконним складом суду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що єдиною умовою врахування спеціалізації, передбаченої КПК, є визначення головуючого у складі суду під час розгляду в апеляційному порядку кримінального провадження стосовно неповнолітньої особи.

Згідно з протоколом повторного автоматизованого розподілу судової справи призначення не відбулося, оскільки не вистачало потрібної кількості суддів для розподілу справи.

Відповідно до протоколу повторного автоматизованого розподілу судової справи визначено склад колегії суддів.

При цьому, згідно із вказаним протоколом, два судді є суддями судової палати з розгляду цивільних справ апеляційного суду.

З огляду на положення КПК, Закону «Про судоустрій і статус суддів» та Зasad використання автоматизованої системи документообігу апеляційного суду колегія суддів ККС вважає, що визначення членів колегії для розгляду апеляційної скарги засудженого із числа суддів судової палати з розгляду цивільних справ апеляційного суду не свідчить про порушення встановленого КПК порядку визначення колегії суддів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.07.2026 у справі № 1-1/11 (провадження № 51-1207км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137996929>

КПК не встановлює обов'язку суду заздалегідь окремо повідомляти сторін провадження про здійснену заміну судді з метою надання часу для вирішення питання доцільності заявлення відводу

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що протоколом повторного автоматизованого розподілу провадження в апеляційному суді у зв'язку з перебуванням судді на лікарняному склад колегії апеляційного суду було змінено й до складу колегії було включено іншого суддю. При цьому учасників апеляційного провадження не було повідомлено про зміну складу колегії, не було з'ясовано щодо відводів до заміненого судді, що ставить під сумнів законність постановлення вироку апеляційного суду.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, захисник стверджує, що він був обізнаний з попереднім складом колегії суддів апеляційного суду, й несподівана поява іншого судді у складі суду викликала об'єктивні труднощі, пов'язані з необхідністю негайного вирішення питання доцільності заявлення відводу.

При цьому чинний КПК не встановлює обов'язку суду заздалегідь окремо повідомляти сторони провадження про здійснену заміну судді з метою надання часу для вирішення для себе питання доцільності заявлення відводу.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 15.07.2026 у справі № 718/2895/24 (провадження № 51-3403км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138324927>

1.2. Слідчий органу досудового розслідування (ст. 40 КПК)

Внесення інформації про виявлений злочин в ЄРДР не зобов'язує слідчого, який уже прибув на місце події у складі чергової слідчо-оперативної групи, негайно припинити фіксацію слідів злочину чи відпустити підозрювану особу лише через те, що керівник органу розслідування ще не встиг підписати письмову постанову про визначення складу групи слідчих

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 115 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що ряд доказів отримані неуповноваженими слідчими, а постанова про створення групи слідчих підроблена.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що для з'ясування законності слідчих дій і допустимості отриманих завдяки ним доказів важливим є наявність у відповідної службової особи процесуальних повноважень.

Подібно до того, як факт і обставини затримання особи можуть встановлюватися судами на підставі усієї сукупності доказів, наданих сторонами, включаючи, але не обмежуючись відповідним протоколом, так і наявність або відсутність у слідчого повноважень на вчинення невідкладних дій у конкретній ситуації має оцінюватися виходячи з дійсних обставин справи, встановлених на підставі сукупності відомостей.

Коли поліція отримала відомості про вбивство, і КПК, і міжнародні зобов'язання країни (наприклад, статті 2 та 3 ЄКПЛ), вимагають забезпечити проведення швидкого та ефективного розслідування. Внесення інформації про виявлений злочин до ЄРДР не зобов'язує слідчого, який уже прибув на місце події у складі чергової слідчо-оперативної групи, негайно припинити фіксацію слідів злочину чи відпустити підозрювану особу лише через те, що керівник органу розслідування ще не встиг підписати письмову постанову про визначення складу групи.

Крім того, у цій справі суди попередніх інстанцій дослідили сукупність відомостей і встановили, що слідчий та слідча діяли на виконання своїх законних службових обов'язків з відома та за дорученням керівництва, що згодом було закріплено у відповідній постанові про визначення групи слідчих. Факт того, що письмовий документ був оформлений керівником у межах тієї ж доби, коли розгорталися невідкладні дії, підтверджує, що слідчі не діяли свавільно.

За таких обставин питання про те, чи були слідчі, повноваження яких сторона захисту ставить під сумнів, включені до слідчої групи під час проведення невідкладних дій, саме по собі не має вирішального значення для висновку щодо допустимості отриманих ними доказів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 944/5639/20 (провадження № 51-4874км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138075776>

1.3. Потерпілий (ст. 55 КПК)

КПК не виключає здійснення досудового розслідування чи судового провадження за відсутності потерпілого

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 364 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що у справі відсутній потерпілий.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вважає необґрунтованим і довід сторони захисту про відсутність потерпілого у кримінальному провадженні, оскільки у кримінальному процесуальному аспекті особа визнається потерпілим відповідно до приписів кримінального процесуального закону, внаслідок чого набуває процесуальні права задля реалізації власних інтересів у кримінальному провадженні з моменту, визначеному приписами частин 2, 3 ст. 55 КПК. При цьому чинний КПК не виключає здійснення досудового розслідування чи судового провадження за відсутності зазначених підстав брати участь фізичній чи юридичній особі в кримінальному провадженні як потерпілому. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 991/2744/20 (провадження № 51-901км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138223455>

1.4. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні (ст. 76 КПК)

Перегляд суддею апеляційного суду іншої ухвали слідчого судді у цьому ж кримінальному провадженні, не свідчить про його повторну участь у розумінні ч. 1 ст. 76 КПК, якщо попередній розгляд стосувався іншого процесуального питання під час здійснення судового контролю на стадії досудового розслідування та відбувався без оцінки обставин, пов'язаних із доведенням винуватості особи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого та продовжив строк досудового розслідування у кримінальному провадженні. Суддя апеляційного суду відмовив у відкритті провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що ухвала апеляційного суду постановлена незаконним складом суду, оскільки суддя не розглянув заявлене стороною захисту клопотання про його відвід, обґрунтоване повторною участю у цьому кримінальному провадженні, зокрема під час апеляційного перегляду іншої ухвали слідчого судді. Вважає, що ці обставини відповідно до ч. 1 ст. 76 КПК виключали можливість подальшої участі судді у розгляді апеляційної скарги.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що у матеріалах провадження за апеляційною скаргою захисника на ухвалу слідчого судді про продовження строку досудового розслідування відсутня його заява про відвід колегії суддів апеляційного суду.

Твердження захисника в скарзі про те, що суддя апеляційного суду раніше здійснював апеляційний перегляд іншої ухвали слідчого судді у цьому ж кримінальному провадженні, не свідчить про його повторну участь у розумінні ч. 1 ст. 76 КПК, оскільки попередній розгляд стосувався іншого процесуального питання під час здійснення судового контролю на стадії досудового розслідування та відбувався в межах тієї самої процесуальної компетенції апеляційного суду, без оцінки обставин, пов'язаних із доведенням винуватості особи.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 750/1242/26 (провадження № 51-540км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293847>

2. Докази і доказування

2.1. Докази (ст. 84 КПК)

Довідки Державної аудиторської служби України є документами, які ч. 2 ст. 84 КПК відносить до процесуальних джерел доказів, а тому відомості, що містяться у цих документах, є належними та допустимими доказами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ВАКС визнав невинуватим та виправдав обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК. Ап ВАКС цей вирок скасувала та ухвалила новий, яким визнала винуватим і засудила обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає недопустимим доказам довідку Державної аудиторської служби щодо підтвердження завдання збитків, оскільки вона отримана внаслідок не передбаченої КПК слідчої (процесуальної) дії.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок Ап ВАКС.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що Ап ВАКС не погодилась з висновком суду про визнання недостовірним доказом довідки Державної аудиторської служби. При цьому суд звернув увагу на те, що з вищевказаної довідки на виконання листа детектива НАБУ, вбачається, що Державною аудиторською службою було проведено перевірку окремих питань фінансово-господарської діяльності Бердянської філії Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» (далі – БФ АМПУ) в частині укладання та виконання договору з Дніпровською філією Товариства з обмеженою відповідальністю «Харківське монтажно-виробниче підприємство «Електропівденмонтаж».

Згідно з довідкою заступник начальника відділу Державної аудиторської служби України взяла участь в перевірці окремих питань фінансово-господарської діяльності БФ АМПУ.

Суд вказав, що сторона кримінального провадження вправі залучати спеціалістом особу, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування,

окрім технічних, інших засобів і могла надавати консультації з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Для цього спеціалісту надавалось право, зокрема, звертати увагу сторони кримінального провадження на характерні обставини чи особливості документів. Зазначене повною мірою кореспондувалось із правом НАБУ, визначеним у п.7 ч. 1 ст. 17 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України», зокрема, залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень НАБУ.

Водночас наведений Закон, згідно зі ст. 1 КПК, є частиною кримінального процесуального законодавства України, відповідно до якого визначається порядок кримінального провадження на території України. Залучення спеціалістів Державної аудиторської служби України та складання останніми довідки відповідає вищезазначеному положенню.

Отже, вищезазначена довідка є документом, які ч. 2 ст. 84 КПК віднесено до процесуальних джерел доказів, а тому відомості, що містяться у цих документах, суд прийняв як належний та допустимий доказ, надавши йому оцінку у сукупності з іншими матеріалами кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 991/6646/20 (провадження № 51-2431км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138262127>

Сторона обвинувачення має право на власний розсуд визначати обсяг доказів, необхідний і достатній для доведення винуватості особи в інкримінованому злочині та притягнення її до кримінальної відповідальності. Відсутність у матеріалах провадження знаряддя злочину (палиці, якою засуджений завдав потерпілому ударів) не свідчить про фальсифікацію доказів, якщо воно не вилучалося правоохоронними органами під час проведення слідчих дій, а його використання підтверджується іншими доказами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винувати і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 296 КК.

У касаційній скарзі засуджений вказує, що суд апеляційної інстанції не надав належної оцінки знищенню прокурором матеріалів досудового розслідування шляхом їх розшивання і надання суду лише окремих документів та умисним перешкоджанням дослідженню важливих для сторони захисту відомостей про подію. Також звертає увагу на відсутність в матеріалах справи палиці, яку засуджений вирвав з рук потерпілого.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вважає необґрунтованими доводи скарги про знищення прокурором матеріалів кримінального провадження шляхом їх розшивання та надання суду окремих доказів. За процесуальним законом прокурор не зобов'язаний надавати суду всі зібрані в ході досудового розслідування докази. Сторона обвинувачення має право на власний розсуд визначати обсяг

доказів, необхідних і достатніх для доведення винуватості особи в інкримінованому злочині та притягнення її до кримінальної відповідальності. Прокурор, підтримуючи публічне обвинувачення в суді, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, у тому числі у визначенні обсягу доказів, які сторона обвинувачення буде долучати в суді та на підставі яких доводитиме винуватість особи.

Також Верховний Суд відхиляє доводи щодо фальсифікації доказів через відсутність палиці як речового доказу. Матеріали провадження свідчать, що правоохоронні органи не вилучали цю палицю ні під час огляду місця подій, ні під час обшуків, тому процесуальних підстав для її долучення не було. Факт використання засудженим палиці суди довели іншими доказами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 701/1167/23 (провадження № 51-2032км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293854>

2.2. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (ст. 87 КПК)

Відеозапис інтерв'ю на YouTube-каналі з військовополоненим в умовах його ізоляції без участі захисника, здійснений за його «добровільної згоди» та отриманий за сприяння органів державної влади України в обхід конституційних гарантій (ст. 63 Конституції України, ст. 18 КПК), є недопустимим доказом у розумінні ст. 87 КПК

Обставини справи: засуджений, в період збройного конфлікту, в умовах воєнного стану, умисно перейшов на бік ворога, коли, перебуваючи у м. Белгород рф, за власною ініціативою вступив у злочинну змову з представниками збройних сил рф і був мобілізований до їхніх лав. Надалі він прибув на територію Луганської області, де виконував бойові завдання та згодом був взятий в полон військовослужбовцями ЗСУ.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 111 КК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що весь виклад фактичних обставин справи у вироку (зокрема, щодо дати візиту до белгородського військкомату та переміщення на територію Луганської області) встановлено виключно на основі тверджень обвинуваченого, зафіксованих на відео, за відсутності будь-яких інших доказів події злочину, які б містили інформацію щодо приєднання обвинуваченого до збройних сил рф або затримання його на полі бою. Обґрунтовуючи його допустимість, суди попередніх інстанцій послалися на те, що це відео становить собою «електронний документ», виявлений у відкритому доступі в мережі Інтернет і оформлений протоколом перегляду.

Колегія суддів ККС ВС не погодилася з такою спрощеною оцінкою допустимості, оскільки допустимість доказу визначається не формою фіксації інформації слідчим під час огляду інтернет-ресурсу, а законністю джерела та обставин, за яких були отримані відомості, відображені на відеозаписі. На момент

запису інтерв'ю обвинувачений перебував під повним і виключним контролем органів влади України у статусі військовополоненого. Будь-який доступ сторонніх осіб із технічними засобами відеофіксації до режимного об'єкта з високим ступенем ізоляції є неможливим без прямого дозволу і активного сприяння з боку адміністрації місця його утримання. За відсутності захисника будь-яке розпитування, організоване за сприяння адміністрації, полонений обґрунтовано сприймає як примусовий захід або елемент процедури, від якого він не може вільно відмовитися. За таких обставин записана на камеру «добровільна згода» на інтерв'ю не може нівелювати примусовий характер самої ситуації. Таким чином відеозапис інтерв'ю із засудженим, отриманий за сприяння з боку органів державної влади в обхід конституційних гарантій (ст. 63 Конституції України, ст. 18 КПК), є недопустимим доказом у розумінні ст. 87 КПК. Хоча Верховний Суд визнав, що цей відеозапис є недопустимим доказом і не може використовуватися на доведення винуватості особи, це не позбавляло суд апеляційної інстанції можливості і повноважень оцінити, чи містить він підстави для обґрунтованого сумніву в доведеності добровільності як суб'єктивної сторони злочину.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.07.2026 у справі № 591/3720/24 (провадження № 51-1461км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138038195>

3. Повідомлення

3.1. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні (ст. 111 КПК)

КПК не передбачає такого способу повідомлення в кримінальному провадженні, як направлення текстового повідомлення через мобільний застосунок «Viber» за відсутності відповідної заяви від особи про те, що вона бажає бути повідомленою в такий спосіб. Якщо повідомлення про дату, час та місце судового розгляду було направлено у «Viber», проте відсутнє підтвердження його отримання особою певним зворотним зв'язком, таке повідомлення не можна вважати належним у контексті положень КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі представник потерпілої вказує, що апеляційний суд у передбачений процесуальним законом спосіб не повідомив потерпілу та її представника про апеляційний розгляд, що позбавило їх можливості подати свої заперечення на апеляційну скаргу сторони захисту та надати їм обґрунтування в суді.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що потерпіла була належним чином повідомлена про відкриття апеляційного провадження за апеляційними скаргами сторони захисту та сторони обвинувачення (у подальшому від якої у порядку ст. 403 КПК прокурор відмовився), що підтверджується відповідним поштовим відправленням.

Водночас на підтвердження повідомлення потерпілої про дату, час та місце апеляційного розгляду в матеріалах наявна довідка про направлення їй такого повідомлення на мобільний застосунок «Viber», однак будь-яких відомостей чи підтверджень про його отримання, а відповідно і обізнаності потерпілої про призначення апеляційного розгляду, матеріали кримінального провадження не містять.

Слід зауважити, що кримінальний процесуальний закон не передбачає такого способу повідомлення в кримінальному провадженні, як направлення текстового повідомлення через мобільний застосунок «Viber» за відсутності відповідної заяви від особи про те, що вона бажає бути повідомленою в такий спосіб. За відсутності такої заяви у разі, коли повідомлення про дату, час та місце судового розгляду було направлено у додатку «Viber», проте відсутнє підтвердження його отримання особою певним зворотнім зв'язком, повідомлення не можна вважати належним в контексті положень КПК.

Крім того, матеріали кримінального провадження не містять жодних відомостей стосовно повідомлення представника потерпілої – адвоката про відкриття апеляційного провадження за апеляційними скаргами, направлення йому копій цих скарг та інших процесуальних рішень, а також повідомлення про призначення апеляційного розгляду, не зважаючи на те, що представник потерпілої був учасником судового провадження у суді першої інстанції.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 30.07.2026 у справі № 208/12461/24 (провадження № 51-1349км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716571>

4. Процесуальні витрати

4.1. Розподіл процесуальних витрат (ст. 124 КПК)

Суд стягує з обвинуваченого на користь держави процесуальні витрати, пов'язані із проведенням експертиз, які були покладені в основу обвинувального вироку щодо нього, незалежно від того, що експертизи проведено за клопотанням інших учасників кримінального провадження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватим та виправдали обвинуваченого за ч. 1 ст. 367 КК у зв'язку з відсутністю у його діянні складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі обвинувачений стверджує, що місцевим судом безпідставно стягнуто з нього судові витрати за проведення експертиз, оскільки він не заявляв клопотання про їх проведення.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що посилання засудженого на те, що місцевим судом безпідставно стягнуто з нього процесуальні витрати за проведення експертиз, дві із яких було повторно призначено не за його клопотанням, що суперечить положенням ч. 1 ст. 122 КПК, згідно якої витрати,

пов'язані із залученням експертів несе сторона кримінального провадження, яка заявила клопотання про виклик експерта, то слід зазначити наступне.

Питання процесуальних витрат у кримінальному провадженні врегульовано главою 8 КПК. Перелік видів таких витрат міститься у ст. 118 цього кодексу, а їх розподіл регламентовано ст. 124 КПК, за змістом ч. 2 якої визначено, що у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта.

Відтак, визнавши засудженого винуватим у вчиненні інкримінованих йому кримінальних правопорушень, суд першої інстанції обґрунтовано та відповідно до вимог КПК стягнув з нього на користь держави процесуальні витрати, пов'язані із проведенням експертиз, які були покладені в основу вироку щодо нього.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.07.2026 у справі № 607/3150/14-к (провадження № 51-1084км20) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138363105>

5. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

5.1. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 129 КПК)

Стягнення матеріальної та моральної шкоди із засудженого, який на момент вчинення злочину займав посаду в поліції та вчинив інкриміноване кримінальне правопорушення під час виконання своїх службових обов'язків, є неправильним застосуванням ст. 1174 ЦК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого ч. 2 ст. 365 КК. Також стягнули з обвинуваченого на користь потерпілого 1 400 грн та 30 000 грн у рахунок відшкодування матеріальної та моральної шкоди відповідно.

У касаційній скарзі захисник вважає, що суди попередніх інстанцій неправильно вирішили цивільний позов потерпілого, який було заявлено до неналежного відповідача.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову та призначено в цій частині новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС у інших постановках констатувала, що особа сама має право визначитися кого визначати цивільним відповідачем і до кого заявляти цивільний позов.

ВП ВС констатувала, що у деліктному зобов'язанні, передбаченому ст. 1174 ЦК, обов'язок з відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади унаслідок вчиненого зазначеною особою кримінального правопорушення, пов'язаного з використанням її посадового, службового становища та порушенням її посадових, службових обов'язків, покладається безпосередньо на державу як цивільного відповідача, яка бере участь у провадженні через відповідний орган державної влади, зазвичай орган, діями

посадових або службових осіб якого завдано шкоду (п. 131, постанови ВП ВС від 27.05.2026 року у справі № 754/1519/22).

У п. 134 цієї ж постанови ВП ВС вказала, що оскільки на момент вчинення кримінальних правопорушень суб'єкт був службовою особою ГУ МВС, підпорядкованого МВС, при здійсненні своїх повноважень заподіяв потерпілому моральну шкоду, то цивільний відповідач – держава має брати участь у цій справі саме через МВС як відповідний орган державної влади.

Пред'явлення позову до неналежного відповідача не є підставою для відмови у відкритті провадження у справі, оскільки заміна неналежного відповідача здійснюється в порядку, визначеному ЦПК.

Оскільки судами попередніх інстанцій було встановлено, що на момент вчинення злочину засуджений займав посаду інспектора роти батальйону управління патрульної поліції та вчинив інкриміноване кримінальне правопорушення під час виконання своїх службових обов'язків, а тому судами неправильно застосовано ст. 1174 ЦК у цьому провадженні.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 344/8185/19 (провадження № 51-4296км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293817>

II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

6. Запобіжні заходи, затримання особи

6.1. Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК)

Затримання в порядку статей 207 або 208 КПК за визначенням є несподіваною для його учасників подією, тому відсутність захисника під час цієї події не може вважатися порушенням права на правову допомогу. Проведення особистого обшуку особи за присутності деяких осіб протилежної статі, якщо він не супроводжувався діями, які принижували гідність, не є настільки істотним порушенням, щоб визнати отримані докази недопустимими

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 115 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що під час затримання та обшуку засудженого було порушено його право на захист.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: Верховний Суд вже зазначав, що затримання в порядку статей 207 або 208 КПК за визначенням є несподіваною для його учасників подією, тому відсутність захисника під час цієї події не може вважатися порушенням права на правову допомогу.

Колегія суддів ККС звертає увагу на те, що на обґрунтування винуватості засудженого не були використані будь-які показання, отримані від нього під час його затримання, тому його право зберігати мовчання і не свідчити проти себе не було порушено.

Верховний Суд вважає, що хоча при затриманні і особистому обшуку не було захисника, немає підстав вважати, що за обставин цієї справи це позначилося на властивостях отриманих речових доказів, і, відповідно, що вони недопустимі, оскільки були отримані внаслідок відсутності адвоката у значенні ч. 1 ст. 87 КПК.

Колегія суддів ККС відзначає, що хоча особистий обшук засудженого було проведено за присутності деяких осіб протилежної статі, він не супроводжувався діями, які принижували гідність засудженого. У будь-якому разі це порушення порядку проведення обшуку не було настільки істотним, щоб дати підстави для визнання отриманих доказів недопустимими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 944/5639/20 (провадження № 51-4874км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138075776>

III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

7. Загальні положення досудового розслідування

7.1. Підслідність (ст. 216 КПК)

Працівники установ виконання покарань належать до працівників правоохоронних органів. Визначення територіальної підслідності кримінального провадження щодо працівника виправної колонії за Державним бюро розслідувань відповідає правилам підслідності

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що апеляційний суд не навів жодних мотивів належності засудженого до працівника правоохоронного органу, не врахував, що останній не уповноважений на прийняття будь-яких адміністративних, організаційно-розпорядчих чи інших управлінських та санкційних рішень у міру своїх посадових обов'язків, яким наділені працівники правоохоронних органів, та не вірно трактував положення ст. 2 Закону «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів».

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено із судових рішень посилання на вчинення кримінального правопорушення «з корисливих мотивів», а також рішення про призначення обвинуваченому додаткового покарання у виді конфіскації у власність держави всього майна, яке є власністю засудженого.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що апеляційний суд правильно зазначив, що відповідно до положень ст. 2 Закону «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», працівники установи виконання покарань відносяться до працівників правоохоронних органів.

Із матеріалів провадження вбачається, що наказом начальника виправної колонії обвинуваченого призначено на посаду молодшого інспектора відділу нагляду і безпеки і згодом його звільнено із займаної посади за власним бажанням.

Досудове розслідування у кримінальному провадженні за ч. 2 ст. 307 КК щодо обвинуваченого проводилося відділом поліції. Оскільки було встановлено, що обвинувачений працює на посаді молодшого інспектора відділу нагляду і безпеки виправної колонії і згідно з Законом «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» є працівником правоохоронного органу, то постановою прокурора було визначено територіальну підслідність зазначеного кримінального провадження за Державним бюро розслідувань. З огляду на що, доводи сторони захисту про порушення правил підслідності не знайшли свого підтвердження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.07.2026 у справі № 442/4171/21 (провадження № 51-846км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138754126>

7.2. Строки досудового розслідування (ст. 219 КПК)

За умови відсутності доказів належного направлення стороні захисту повідомлення про завершення досудового розслідування, яке стає початковим моментом відліку для зупинення строку досудового розслідування за правилами ч. 5 ст. 219 КПК, ознайомлення сторони захисту з матеріалами кримінального провадження поза кінцевим строком досудового розслідування слід вважати таким, що відбулося поза межами строку досудового розслідування.

Належним повідомленням сторони захисту є письмові чи технічні фіксації, які беззаперечно доводять факт відправлення та отримання інформації (повідомлення). Посилання на копії із журналу реєстрації вихідної кореспонденції органу поліції підтверджують не факт отримання такої кореспонденції адресатом, а лише її реєстрацію у відповідному журналі

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим та засудив обвинуваченого за ч. 2 ст. 369-2 КК. Апеляційний суд цей вирок суду скасував і ухвалив новий, яким визнав винуватим та засудив обвинуваченого за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що в цій справі обвинувальний акт було направлено до суду поза межами строків досудового розслідування, в зв'язку з чим він подавав клопотання про закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

Позиція ККС: скасовано вирок апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначає, що як убачається з матеріалів кримінального провадження, 20.10.2020 особі повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК.

18.12.2020 слідчим було подано клопотання про продовження строку досудового розслідування і цього ж дня постановою суду продовжено строк досудового розслідування до 3 місяців, тобто до 20.01.2021.

18.01.2021 заступником керівника прокуратури надано доручення слідчому на відкриття матеріалів сторонам кримінального провадження (в порядку ст. 290 КПК).

Та 18.01.2021 слідчим складено повідомлення про завершення досудового розслідування та про відкриття сторонам кримінального провадження матеріалів, адресоване підозрюваному та його захиснику.

Згідно з даними протоколу надання доступу до матеріалів досудового розслідування, строк ознайомлення стороною захисту з матеріалами досудового розслідування тривав з 04.02.2021 до 11.02.2021.

11.02.2021 заступником керівника прокуратури було затверджено обвинувальний акт щодо особи та 12.02.2021 його подано до місцевого суду.

Проте, як убачається з матеріалів кримінального провадження, підозрюваний та його захисник особисто ознайомилися з повідомленням про завершення досудового розслідування лише 04.02.2021, про що свідчать їх підписи на вказаному документі.

Колегія суддів ККС констатувала, що відповідно до висновку щодо правозастосування, викладеного в постанові ОП ККС від 24.10.2022 у справі № 216/4805/20 (провадження № 51-4684кмо21), не включається у строк досудового розслідування, строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, який обраховується з наступного дня після направлення або безпосереднього вручення підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування із зазначенням дати, часу та місця ознайомлення із матеріалами розслідування, до моменту закінчення ознайомлення вказаних осіб з матеріалами досудового розслідування.

День направлення або безпосереднього вручення підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування, має рахуватися у строк досудового розслідування.

Однак матеріали провадження таких відомостей не містять.

Будь-яких даних про те, що слідчий скористався іншим способом інформування учасників кримінального провадження, зокрема, шляхом направлення поштового відправлення чи повідомлення по телефону, матеріали кримінального провадження не містять.

Належним повідомленням сторони захисту є письмові чи технічні фіксації, які беззаперечно доводять факт відправлення та отримання інформації (повідомлення). Перевірка відправки через «Укрпошта» здійснюється перевіркою повідомлення про вручення кореспонденції або трекінг-кодом, що підтверджує отримання та доставку такого повідомлення.

Посилання сторони обвинувачення на копії з журналу реєстрації вихідної кореспонденції органу поліції не підтверджують факт отримання такої кореспонденції адресатом, а лише її реєстрацію у відповідному журналі.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23.07.2026 у справі № 675/261/21 (провадження № 51-2945км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138427695>

8. Слідчі (розшукові) дії

8.1. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій (ст. 223 КПК)

Діяльність поліції та прокуратури у сфері протидії злочинності не обмежується певним часом доби, а положення ч. 4 ст. 223 КПК не містять заборони на прийняття процесуальних рішень (зокрема, винесення постанови про призначення груп слідчих і прокурорів) у нічний час

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 242 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджує, що відомості до ЄРДР внесені, а постанови про призначення групи слідчих і прокурорів складені у позаробочий час відповідних установ.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суд першої інстанції обґрунтовано дійшов висновку, що винесення постанов про призначення груп слідчих та прокурорів у нічний час не є порушенням вимог кримінального процесуального закону та це ніяк не впливає на допустимість доказів у кримінальному провадженні, з огляду на таке.

Стаття 12 Закону «Про Національну поліцію» встановлює, що поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Крім того, ст. 91 ч. 1 цього Закону визначає, що особливий характер служби в поліції передбачає, серед іншого, службу в нічний час, службу позмінно та службу з нерівномірним графіком.

Щодо прокуратури, то КПК передбачає можливість проведення процесуальних дій у нічний час у невідкладних випадках, а прокурор як процесуальний керівник бере участь у таких діях у межах своїх повноважень.

Водночас, сам по собі факт того, що прокурор підписав процесуальний документ у неробочий час, не свідчить про незаконність такого документа і це не заборонено кримінальним процесуальним законом.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 199/9539/19 (провадження № 51-4888км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138262170>

8.2. Допит під час досудового розслідування в судовому засіданні (ст. 225 КПК)

Якщо сторона захисту була належним чином повідомлена про допит свідка слідчим суддею в порядку ст. 225 КПК, проте не з'явилася для участі в допиті та не навела обставин, які перешкодили їй скористатися правом на перехресний допит, ці показання є допустимим доказом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту посиляється на те що показання свідка, допитаного в порядку ст. 225 КПК, є недопустимими, оскільки сторона захисту була позбавлена можливості допитати свідка, відеозапис є неякісним, тому ряд запитань і відповідей на них неможливо почути.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що на час проведення досудового розслідування свідок мав тяжке захворювання серця, тому був допитаний в судовому засіданні відповідно до вимог ст. 225 КПК. Суди попередніх інстанцій встановлено, що засуджений та його захисник були належним чином повідомлені про місце та час проведення допиту свідка, проте для участі у вказаному допиті вони не прибули. В апеляційній і касаційних скаргах сторона захисту не наводить обставин, які перешкодили їм взяти участь у допиті свідка у слідчого судді. Допит було проведено за наявності для цього правових підстав та з чітким дотриманням процедури, передбаченої КПК.

Верховний Суд, оцінюючи провадження в цілому, відзначає, що у цьому випадку можливості сторони захисту на перехресний допит свідків були забезпечені за допомогою засобів, передбачених ст. 225 КПК, і сторона захисту ними не скористалася. Верховний Суд не може оцінювати мотиви такої позиції сторони захисту, яка самостійно визначає стратегію і тактику свого захисту, однак, зайнявши таку позицію, сторона захисту повинна була усвідомлювати негативні наслідки такого рішення, у тому числі, відсутність об'єктивної можливості допитати цього свідка під час судового розгляду. У будь-якому разі Верховний Суд у цьому випадку не вважає, що стороні захисту не були забезпечені гарантії справедливого судового розгляду.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 344/6474/22 (провадження № 51-1572км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138182625>

8.3. Огляд (ст. 237 КПК)

Проведення огляду VIP-кімнати для переговорів у відділенні банку не обмежує та не порушує прав на невтручання в особисте чи сімейне життя, а також на недоторканність житла чи іншого володіння осіб, щодо яких така слідча дія проводиться

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ВАКС визнав винуватими та засудив двох обвинувачених за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК. На підставі ст. 75 КК звільнив осіб від відбування покарання з випробуванням. АП ВАКС цей вирок скасувала та ухвалила новий, яким визнала винуватими та засудила двох обвинувачених за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК.

У касаційній скарзі захисник, стверджує про незаконність проведення огляду місця події через проникнення працівників правоохоронного органу до VIP-кімнати для перемовин у відділенні ПАТ «ПриватБанк».

Позиція ККС: змінено вирок АП ВАКС. Визнано осіб винуватими та засуджено за ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК. На підставі ст. 75 КК звільнено осіб від відбування покарання з випробуванням.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначає, що суди попередніх інстанцій обґрунтовано дійшли висновку, що послуга з користування кімнатою для переговорів відділення ПАТ КБ «ПриватБанк» була однією з послуг, які надавала банківська установа на підставі договору публічної оферти. Це, за матеріалами справи, підтверджується відповіддю керівника відділення ПАТ КБ «ПриватБанк» на звернення, з якої вбачається, що надання банком у користування кімнат для переговорів є додатковим безкоштовним сервісом для VIP-клієнтів.

Відповідно до ч. 1 ст. 633 ЦК публічним є договір, в якому одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, банківське обслуговування тощо).

Аналізуючи згадану норму статті, апеляційний суд вказав, що послуга з користування кімнатою для переговорів надавалася усім VIP-клієнтам банку, отже, користування нею не створювало для користувача того рівня приватності, який притаманний його житлу чи приміщенню, що використовується ним для службових потреб, до якого особи мають звичку регулярно повертатися і в якому можуть зберігатись їх особисті речі. Також зазначив, що VIP-кімната для переговорів у відділенні банку не є володінням особи, яка її використовує як клієнт банку.

Отже, під час проведення огляду місця події не відбулося жодного обмеження чи порушення права на невтручання в особисте чи сімейне життя, а також на недоторканність житла чи іншого володіння осіб, щодо яких така слідча дія проводилася.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.07.2026 у справі № 591/5513/16-к (провадження № 51-1454км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716562>

Відеофіксація огляду місця події є не обов'язком, а правом слідчого чи прокурора

Позиція суду апеляційної інстанції: апеляційний суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що протокол огляду місця події є недопустимим, оскільки перебіг відеозапису починається після складання протоколу, який не містить інформації про належне упакування вилучених речей, а поняті вказали, що не бачили цих речей.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що за правилами ч. 7 ст. 237 КПК при огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений

спеціаліст має право проводити, зокрема фотографування, звуко- чи відеозапис оглянутого місця чи окремих речей.

Тобто відеофіксація огляду місця події не є обов'язком, а правом слідчого чи прокурора.

У цьому провадженні суди встановили, що під час огляду місця події, на який було надано дозвіл, проводилися фото- та відеофіксація. Оглядом місця події зафіксовано загальний опис об'єкту огляду, обстановка на місці події, розташування кімнат та обстановка в них, розташування та опис речей і слідів, зразків, які було вилучено. В ході огляду місця події вилучено, зокрема нарізний обрізаний карабін, три бойові припаси до нього. До початку огляду місця події непорушність обстановки на місці забезпечували працівники поліції. Після огляду місця події учасникам слідчої дії під відеозапис зачитано протокол. Будь-яких зауважень та доповнень до протоколу від учасників не надійшло.

Допитані місцевим судом поняті підтвердили факт зачитування їм протоколу огляду місця події, на кожному аркуші якого вони власноручно поставили підписи.

З огляду на наведене Верховний Суд не вбачає підстав для визнання недопустимим протоколу огляду місця події за доводами касаційної скарги захисника.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 354/924/23 (провадження № 51-343км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137996880>

9. Негласні слідчі (розшукові) дії

9.1. Контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК)

Проведення повторної оперативної закупки на підставі однієї постанови, яка була винесена в первинному провадженні, без окремого внесення відомостей до ЄРДР про вчинення самостійного кримінального правопорушення є істотним порушенням вимог КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за частинами 1-3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі засуджена звертає увагу на недопустимості зібраних доказів, адже, як вона вважає, слідчим не було дотримано вимог ст. 214 КПК і вчасно не внесено відомостей до ЄРДР за кожним з епізодів інкримінованих їй правопорушень, а всі слідчі дії було проведено в первинному провадженні, що є істотним порушенням вимог КПК.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині засудження обвинуваченої за частинами 2, 3 ст. 307 КК, а кримінальне провадження в цій частині закрито на підставі п. 3 ч.1 ст. 284 КПК. Виключено з судових рішень покликання на призначення покарання на підставі ч.1 ст. 70 КК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС встановила, що згідно з матеріалами кримінального провадження 08.08.2019 було внесено відомості

до ЄРДР за фактом збуту психотропної речовини, обіг якої обмежено (№ 12019251010004376).

Унаслідок проведення НСРД у вказаному кримінальному провадженні було встановлено причетність до вчинення кримінального правопорушення обвинуваченої.

Зокрема, 13.05.2020 було винесено постанову про проведення контролю за вчиненням злочину у виді оперативної закупки, яку було реалізовано і 27.05.2020 було складено відповідний протокол.

Разом із цим на підставі зазначеної постанови було повторно проведено оперативну закупку і 16.06.2020 складено відповідний протокол, після чого 17.06.2020 було внесено відомості до ЄРДР за № 12020251010002573 про вчинення обвинуваченою окремого кримінального правопорушення повторно, з правовою кваліфікацією, передбаченою ч. 2 ст. 307 КК.

Проте, на переконання колегії суддів ККС, проведення повторної оперативної закупки на підставі однієї постанови, яка була винесена в первинному провадженні, без окремого внесення відомостей до ЄРДР про вчинення самостійного кримінального правопорушення є істотним порушенням вимог КПК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 15.07.2026 у справі № 712/9254/20 (провадження № 51-185км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138324871>

Якщо особа протягом тривалого часу здійснювала нелегальну торгівлю дизельним паливом на міжнародній автомагістралі й за власною ініціативою вчинила дії, спрямовані на встановлення корупційних відносин із представниками правоохоронних органів для безперешкодного продовження цієї діяльності, наявність заздалегідь сформованої готовності до корупційного врегулювання конфлікту спростовує провокацію злочину з боку правоохоронців, а їхні дії кваліфікуються як фіксація об'єктивного виявлення злочинного наміру, а не його штучне створення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що суд апеляційної інстанції належним чином не перевіряв доводи захисту про наявність провокації злочину.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що не може розглядати епізод, пов'язаний з передачею грошей засудженим, відірвано від контексту діяльності засудженого. У справі є докази (зокрема, показання дружини засудженого та свідків) того, що засуджений протягом тривалого часу – від 10 до 17 років – нелегально торгував дизельним паливом на автодорозі. Тривалість існування такого промислу на міжнародній автомагістралі вказують на сформований, адаптований до зовнішніх ризиків *modus operandi* засудженого.

Як встановив суд першої інстанції, під час першого контакту з інспекторами поліції на автодорозі Київ-Чоп саме засуджений виявив ініціативу уникнути відповідальності за незаконну торгівлю паливом. Він назвався «старшим групи»,

запитав про можливість продовження діяльності без документів і наполегливо вимагав організації зустрічі з керівництвом патрульної поліції.

Верховний Суд вважає, що за наявності специфічного інституційного досвіду своєї діяльності засуджений сприймав контакт з інспекторами патрульної поліції не як несподіваний психологічний тиск, здатний спонукати його до порушення закону, а як прогнозований ризик. Для особи, чий промисел роками функціонував поза межами правового поля, корупційний варіант врегулювання конфлікту виступав звичним елементом бізнес-моделі, а не ідеєю, яку правоохоронці штучно імплантували в його свідомість під час експерименту. Свідченням попереднього досвіду засудженого є, зокрема, зафіксована у протоколі за результатами проведення НСРД фраза засудженого: «і раніше таку допомогу носили у райвідділ».

Аналіз цих обставин в сукупності свідчить про наявність у засудженого заздалегідь сформованої готовності встановити корупційні стосунки для безперешкодного продовження свого промислу, що спростовує тезу про те, що представники органів правопорядку спровокували «вразливу» особу на вчинення злочину, який вона ніколи б не вчинила за інших обставин.

Тому Верховний Суд вважає, що первинний імпульс до вчинення правопорушення виходив виключно від засудженого, і правоохоронні органи не створювали корупційного наміру, а лише зафіксували його об'єктивне виявлення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2026 у справі № 295/7911/18 (провадження № 51-4301км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138223465>

10. Повідомлення про підозру

10.1. Випадки повідомлення про підозру (ст. 276 КПК)

Особа набуває статусу підозрюваного з моменту повідомлення їй про підозру в порядку, передбаченому КПК, або з моменту її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому внесення відомостей до ЄРДР чи проведення щодо особи процесуальних дій не свідчить про набуття нею статусу підозрюваного та, відповідно, не впливає на обчислення строків досудового розслідування

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 3, 4 ст. 152, частинами 1, 3 ст. 301-1 КК.

У касаційній скарзі захисник наполягає на тому, що кримінальне провадження підлягало закриттю на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування. Указує, що суди попередніх інстанцій помилково визначили момент набуття засудженим статусу підозрюваного.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду в порядку ч. 2 ст. 433 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що згідно з положеннями п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження підлягає закриттю, якщо після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового

розслідування, визначений ст. 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

За змістом статей 42, 276–278 КПК особа набуває статусу підозрюваного з моменту повідомлення їй про підозру в порядку, передбаченому цим Кодексом, або з моменту її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому внесення відомостей до ЄРДР чи проведення щодо особи процесуальних дій не свідчить про набуття нею статусу підозрюваного.

За таких обставин суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про дотримання строку досудового розслідування та відповідно відсутність підстав для закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 29.07.2026 у справі № 127/12323/22 (провадження № 51-1291км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716570>

11. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

11.1. Загальні положення закінчення досудового розслідування (ст. 283 КПК)

У кримінальних провадженнях за сукупністю злочинів, один або декілька з яких визначені як кримінальні проступки, в яких до набрання чинності Законом № 2617-VIII особам повідомлено про підозру, але не прийнято процесуальне рішення, передбачене ч. 2 ст. 283 КПК, слідчий за погодженням із прокурором виділяє в окреме провадження матеріали щодо кримінального проступку, якщо це можливо без шкоди для подальшого досудового розслідування та судового розгляду, та здійснює дізнання в порядку, встановленому главою 25 КПК.

У разі, коли в обвинувальному акті вказано, що службове підроблення вчинено обвинуваченими під час зловживання службовим становищем, то виділення в окреме провадження матеріалів щодо кримінального проступку може бути неможливим без шкоди для подальшого досудового розслідування та судового розгляду

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ВАКС визнав невинуватим та виправдав обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК. АП ВАКС цей вирок скасувала та ухвалила новий, яким визнала винуватим і засудила обвинуваченого за ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує про порушення прокурором порядку досудового розслідування щодо кримінальних проступків, в частині підозри й подальшого обвинувачення за ч. 1 ст. 366 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок АП ВАКС.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що з матеріалів справи убачається, що захист вважав, що оскільки Закон № 2617-VIII, який запроваджував поняття кримінального проступку, набув чинності 01.07.2020, а тому прокурор мав повторно повідомити про підозру, і щодо підозри за ч. 1 ст. 366 КПК –

передати провадження до суду в межах строків, визначених для кримінальних проступків.

Відхиляючи вказаний довід, суд зазначив таке. Так, згідно з цим Законом, у кримінальних провадженнях за сукупністю злочинів, один або декілька з яких визначені як кримінальні проступки, в яких до набрання чинності цим Законом особам повідомлено про підозру, але не прийнято процесуальне рішення, передбачене ч. 2 ст. 283 КПК, слідчий за погодженням із прокурором виділяє в окреме провадження матеріали щодо кримінального проступку, якщо це можливо без шкоди для подальшого досудового розслідування та судового розгляду, та здійснює дізнання в порядку, встановленому главою 25 КПК.

При цьому, у разі виділення матеріалів щодо кримінального проступку в окреме провадження слідчим протягом 72 годин повідомляється особі про підозру у вчиненні кримінального проступку. У цих випадках строки дізнання обчислюються відповідно до ч. 3 ст. 219 КПК з моменту повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку. Кримінальне провадження щодо злочину продовжує здійснюватися в порядку, визначеному КПК.

Водночас, оскільки в обвинувальному акті вказано, що службове підроблення вчинено обвинуваченими в ході зловживання службовим становищем, з цього випливає, що виділення в окреме провадження матеріалів щодо кримінального проступку не було можливо без шкоди для подальшого досудового розслідування та судового розгляду.

Отже, суд наголосив на тому, що кримінальне провадження за сукупністю кримінального проступку та злочину надалі здійснювалося з дотриманням встановленого порядку.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 991/6646/20 (провадження № 51-2431км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138262127>

11.2. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи (ст. 284 КПК)

Додатковим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 289 КК, є життя та здоров'я особи і відповідно до ст. 12 КК його віднесено до категорії особливо тяжких злочинів, тому в контексті застосування положень п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК зазначене кримінальне правопорушення охоплюється поняттям «особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи», що виключає можливість застосування зазначеної норми КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження щодо обвинуваченого за ч. 5 ст. 185, ст. 257, ч. 3 ст. 289 КК на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що згідно з положеннями ст. 284 КПК закриття кримінального провадження прокурором на підставі п. 10 ч. 1 цієї статті не є перешкодою у повідомленні особі про підозру за цими ж обставинами та направленні обвинувального акта до суду. При цьому в такому випадку рішення

прокурора про закриття кримінального провадження за вказаною підставою, з огляду на положення, передбачені п. 9-1 ч. 1, ч. 5 ст. 284 КПК, скасуванню не підлягає.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що системний аналіз положень процесуального закону свідчить про те, що п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК містить імперативний виняток, який виключає можливість застосування цієї норми КПК, навіть за наявності обставин, що підтверджують факт закінчення строку досудового розслідування до направлення обвинувального акта до суду, а саме повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

Правильним буде визначення закріпленого в п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК поняття «злочину проти життя та здоров'я особи», виходячи з інкримінованих фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення, а саме з огляду на те, чи виступають об'єктом цього злочину життя та здоров'я особи.

Водночас для правильного застосування норми п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК також обов'язково має враховуватися і визначена положеннями ст. 12 КК тяжкість відповідного злочину з об'єктом посягання (основним або додатковим) на життя та здоров'я особи, а саме інкриміноване кримінальне правопорушення має належати до категорії тяжких та/або особливо тяжких злочинів.

Як видно зі змісту обвинувального акта, органом досудового розслідування обвинувачений обвинувачувався у тому, що він, діючи у складі озброєної організованої групи – банди (створеної з метою нападу на підприємства), в умовах воєнного стану, здійснив напад на підприємство, у ході якого, подолавши можливий опір охоронців цього підприємства, шляхом демонстрації вогнепальної зброї (що сприймалося охоронцями як загроза їхньому життю та здоров'ю), не маючи дійсного або уявного права на майно, незаконно заволодів двома транспортними засобами, належними товариству, чим спричинив цьому товариству майнової шкоди на загальну суму 1 567 980 грн.

Зазначені протиправні дії обвинуваченого було кваліфіковано за ч. 3 ст. 289 КК, а саме незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене з проникненням в інше сховище, організованою групою та поєднане з погрозою застосування насильства, небезпечного для життя та здоров'я потерпілого, якщо предметом незаконного заволодіння є транспортний засіб, вартість якого у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Тобто відповідно до змісту диспозиції ч. 3 ст. 289 КК основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є власність (транспортний засіб вартістю, яка у понад 250 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян), однак під час його вчинення може завдаватися шкода або створюватися загроза й іншим цінностям, у тому числі й життю та здоров'ю особи (додатковий об'єкт).

Разом із цим, згідно з санкцією ч. 3 ст. 289 КК, така кримінальна діяльність карається позбавленням волі на строк від 8 до 12 років з конфіскацією майна або без такої, що в силу ч. 6 ст. 12 цього Кодексу відносить це кримінальне правопорушення до категорії особливо тяжких злочинів.

Отже, ураховуючи те, що додатковим об'єктом кримінального посягання, передбаченого ч. 3 ст. 289 КК, яке здійснюється з погрозою застосування насильства над потерпілим, є життя та здоров'я особи і відповідно до ст. 12 КК цей злочин віднесено до категорії особливо тяжких, у контексті застосування положень п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК зазначене кримінальне правопорушення охоплюється поняттям «особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи», що у такому випадку виключає можливість застосування зазначеної норми кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.07.2026 у справі № 369/11582/23 (провадження № 51-4528км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138262101>

Частина 4 ст. 296 КК передбачає кримінальну відповідальність за хуліганство, вчинене із застосуванням предмета, заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень. До додаткових обов'язкових об'єктів цього складу злочину належить здоров'я та фізична недоторканність людини. Тому закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК не допускається

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 296 КК.

У касаційній скарзі засуджений зазначає, що апеляційний суд безпідставно не закриття кримінальне провадження.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: Верховний Суд погоджується із висновком суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для закриття кримінального провадження на підставі пунктів 1-3, 10 ч. 1 ст. 284 КПК. Висновок про наявність у діях засудженого складу кримінального правопорушення виключає закриття справи за пунктами 1–3 цієї статті.

Також Верховний Суд погоджується і з висновком апеляційного суду про відсутність підстав для закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

Пункт 10 ч. 1 ст. 284 КПК містить чіткий виняток: це положення не застосовується у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

Поняття «злочини проти життя та здоров'я особи» в контексті цієї норми охоплює не лише кримінальні правопорушення, передбачені Розділом II Особливої частини КК, а й злочини з інших розділів, де життя та здоров'я особи виступають додатковим об'єктом посягання.

Частина 4 ст. 296 КК передбачає відповідальність за хуліганство, вчинене із застосуванням предмета, заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних

ушкоджень. До додаткових обов'язкових об'єктів цього складу злочину належить здоров'я та фізична недоторканність людини.

Тому апеляційний суд обґрунтовано відмовив у закритті провадження за цією підставою.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 701/1167/23 (провадження № 51-2032км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293854>

11.3. Порядок продовження строку досудового розслідування слідчим суддею (ст. 295-1 КПК)

Ухвала слідчого судді, прийнята за результатами розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування, не підлягає апеляційному оскарженню

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого та продовжив строк досудового розслідування у кримінальному провадженні. Суддя апеляційного суду відмовив у відкритті провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що суддя апеляційного суду безпідставно відмовив у відкритті апеляційного провадження, оскільки положення КПК не містять прямої заборони на оскарження таких ухвал слідчого судді.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що відповідно до ч. 9 ст. 295-1 КПК ухвала слідчого судді, прийнята за результатами розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування, оскарженню не підлягає.

Частиною 4 ст. 399 КПК передбачено, що суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження, якщо апеляційну скаргу подано на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Як убачається з змісту ухвали апеляційного суду, захисник подав апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді постановлену в порядку ст. 295-1 КПК, можливість оскарження якої прямо заборонено ч. 9 зазначеної норми.

Відтак, суддя апеляційного суду, встановивши, що апеляційну скаргу подано на судове рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню, з посиланням на положення ч. 4 ст. 399 КПК на законних підставах відмовив у відкритті апеляційного провадження. Таке рішення є обґрунтованим, оскільки воно постановлене із дотриманням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.07.2026 у справі № 750/1242/26 (провадження № 51-540км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138293847>

12. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень

12.1. Загальні положення спеціального досудового розслідування (ст. 297-1 КПК)

Достатньою підставою для оголошення розшуку особи, підозрюваної у вчиненні колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК), та здійснення щодо неї спеціального кримінального провадження є наявність у матеріалах досудового розслідування доказів того, що вона перебуває на тимчасово окупованій території України або на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та не з'являється без поважних причин на виклик слідчих органів або суду за умови її належного повідомлення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 3 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що судовий розгляд був проведений за відсутності обвинуваченої з порушенням ч. 3 ст. 323 КПК, оскільки вона не була оголошена в міжнародний розшук.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що для вирішення питання про здійснення спеціального кримінального провадження визначальним є факт перебування підозрюваного на тимчасово окупованій території України або на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та ухилення без поважних причин від явки на виклик слідчих органів або суду. Вимога про оголошення у міждержавний або міжнародний розшук особи, яка вчинила злочин, передбачений ст. 111-1 КК, не поширюється на випадки вирішення питання про застосування спеціального кримінального провадження щодо особи, яка перебуває, зокрема, на тимчасово окупованій території та оголошена в розшук у зв'язку з ухиленням від явки на виклик слідчого або суду.

Достатньою підставою для оголошення розшуку особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого ст. 111-1 КК, є наявність у матеріалах досудового розслідування доказів того, що вона перебуває на тимчасово окупованій території України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого за умови її належного повідомлення. Додатковим підтвердженням перебування особи на тимчасово окупованій території України є вказівка у відкритих джерелах (зокрема, у мережі «Інтернет») конкретного місцезнаходження особи на цій території, що відповідно до ч. 1 ст. 281 КПК є підставою для оголошення розшуку такого підозрюваного.

У цьому кримінальному провадженні було встановлено, що місцем перебування обвинуваченої є тимчасово окупована територія, а саме м. Маріуполь Донецької області. Органом досудового розслідування було здійснено всі передбачені законом заходи для належного повідомлення обвинуваченої про наявність щодо неї кримінального провадження та виклик її до слідчих органів. Зокрема, шляхом публікації повісток про виклик на офіційному сайті Офісу

Генерального прокурора та шляхом публікування в газеті «Урядовий кур'єр». Крім того, повідомлення про підозру та повістки про виклик було вручено захиснику, а також відповідно до ч. 2 ст. 135 КПК направлено за останнім відомим місцем реєстрації підозрюваної. Таким чином, виклики та повідомлення про підозру були здійснені відповідно до вимог КПК.

Враховуючи те, що підозрювана, будучи належним чином повідомлена, на виклики слідчого не з'являлася, тобто переховувалася від органів досудового слідства, постановою слідчого обвинувачену було оголошено в розшук. Копію цієї постанови захисник отримав, про що в матеріалах провадження є його розписка. А тому доводи захисника про відсутність рішення про оголошення обвинуваченої в розшук не узгоджуються з матеріалами провадження.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.07.2026 у справі № 760/17974/24 (провадження № 51-3221км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138363129>

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

13. Судовий розгляд

13.1. Допит потерпілого (ст. 353 КПК)

Відмова в повторному допиті неповнолітньої потерпілої, яка зумовлена необхідністю захисту її психічного здоров'я та запобігання повторній травматизації, не свідчить про порушення права засудженого на захист чи гарантій справедливості судового розгляду

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 3, 4 ст. 152, частинами 1, 3 ст. 301-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що суди безпідставно відмовили у задоволенні клопотань сторони захисту про повторний допит неповнолітньої потерпілої, чим порушили принцип змагальності та диспозитивності судового процесу.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду в порядку ч. 2 ст. 433 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що вирішуючи питання про доцільність повторного допиту неповнолітньої потерпілої, суд першої інстанції врахував не лише права сторони захисту, а й необхідність забезпечення найкращих інтересів дитини, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

При цьому судом було взято до уваги висновки спеціалістів та експертів щодо психологічного стану неповнолітньої потерпілої, які свідчили про ризик негативного впливу повторного відтворення обставин сексуального насильства на її психічне здоров'я та можливість ретравматизації.

Апеляційний суд також встановив, що неповнолітня потерпіла була допитана судом за участю захисника засудженого, який мав можливість реалізувати

процесуальні права сторони захисту під час проведення цієї процесуальної дії. Крім того, після проведення допиту засудженому було надано можливість ознайомитися із його технічним записом, однак від ознайомлення він відмовився, про що містяться відповідні відомості в матеріалах кримінального провадження.

За таких обставин, колегія суддів ККС погоджується, що відмова у повторному допиті неповнолітньої потерпілої була зумовлена необхідністю захисту її психічного здоров'я та запобігання повторній травматизації, а тому не свідчить про порушення права засудженого на захист чи гарантій справедливого судового розгляду.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.07.2026 у справі № 127/12323/22 (провадження № 51-1291км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716570>

V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

14. Провадження в суді апеляційної інстанції

14.1. Право на апеляційне оскарження (ст. 393 КПК)

Апеляційний суд зобов'язаний розглянути клопотання про поновлення строку на оскарження вироку місцевого суду, якщо право на апеляційне оскарження вироку в частині вирішення цивільного позову цивільний відповідач (страхова компанія) у передбачені законом строки не реалізував, у зв'язку із чим просив їх поновити із наведенням відповідних обґрунтувань, незважаючи на те, що вирок переглядався за апеляційною скаргою обвинуваченого із приводу суворості призначеного покарання

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 286 КК. Апеляційний суд, повернувши апеляційну скаргу представника ПАТ «Страхова компанія «Перша».

У касаційній скарзі представник ПАТ «Страхова компанія «Перша» стверджує, що про наявність вироку від 29.07.2025 представнику цивільного відповідача стало відомо після надходження на його адресу копії апеляційної скарги обвинуваченого, а копія вказаного рішення місцевим судом не надсилалася. Натомість була направлена апеляційним судом і отримана представником 13.10.2025, а 11.11.2025 він подав апеляційну скаргу. Акцентує на тому, що строк пропущений з поважних причин, однак суд не дав належної оцінки всім обставинам, не розглянув клопотання про поновлення строків на оскарження вироку, позбавивши відповідача права доступу до суду.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що як убачається з матеріалів справи, представник ПАТ «Страхова компанія «Перша» подав апеляційну скаргу на вирок разом із клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження. Суддя-доповідач скаргу повернув. Своє рішення

мотивував тим, що можливість повторного оскарження вироку, який вже був предметом розгляду, не передбачена чинним законодавством.

Однак з таким рішенням колегія суддів ККС не може погодитися, з огляду на таке.

Правилами п. 1 ч. 2 ст. 395, ч. 1 ст. 117, п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК передбачено, що апеляційна скарга на вирок може бути подана протягом тридцяти днів з дня його проголошення; пропущений із поважних причин строк поновлюється за клопотанням заінтересованої особи ухвалою суду; в разі, якщо суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для поновлення строку апеляційного оскарження, скарга повертається.

Отже, виходячи з наведених законодавчих приписів, апеляційний суд за наявності відповідного клопотання зобов'язаний його розглянути і вирішити питання щодо поновлення строку на оскарження рішення місцевого суду.

В цій справі вирок переглядався за апеляційною скаргою обвинуваченого із приводу суворості призначеного покарання. Водночас, передбачене п. 9 ч. 1 ст. 393 КПК право на апеляційне оскарження вироку в частині вирішення цивільного позову, відповідач у передбачені законом строки не реалізував, у зв'язку з чим просив їх поновити із наведенням відповідних обґрунтувань.

Проте, повертаючи скаргу, суд не розглянув по суті клопотання представника, не перевінив причини пропуску строку з точки зору поважності (наявності/відсутності обставин, що об'єктивно перешкодили заявнику вчасно подати апеляційну скаргу) і не прийняв відповідного рішення про задоволення або відмову в задоволенні згаданого клопотання.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.07.2026 у справі № 686/9168/25 (провадження № 51-269км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138399623>

Апеляційну скаргу мають право подати інші особи у випадках, передбачених КПК, якщо оскаржене судові рішення стосується їхніх прав, свобод та інтересів. Якщо у вирокі (ухвалі про застосування примусового заходу виховного характеру чи про застосування примусових заходів медичного характеру), постановленому щодо однієї особи, зроблено висновок, який стосується прав, свобод та інтересів іншої особи, то остання на підставі п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК та керуючись загальними засадами кримінального судочинства вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення в частині її прав, свобод та інтересів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд затвердив угоду про визнання винуватості, укладену між прокурором та обвинуваченим. Апеляційний суд повернув апеляційну скаргу адвоката в інтересах заявника особі, яка її подала.

У касаційній скарзі адвокат (представник заявника) вважає, що апеляційний суд невмотивовано повернув апеляційну скаргу у зв'язку з її поданням особою, яка не має права на її подання, та не звернув увагу на те, що у вирокі місцевого суду

є посилання на анкетні дані заявника, щодо якого у цьому провадженні судовий розгляд не здійснювався.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що під час викладення формулювання обвинувачення щодо засудженого місцевий суд неодноразово згадував прізвище заявника.

В апеляційній скарзі на вирок місцевого суду захисник вказувала, що зазначення у вирокі місцевого суду персональних даних заявника як одного з учасників кримінальних правопорушень стосується його прав, у зв'язку з чим і оскаржила вирок суду першої інстанції.

Апеляційний суд в оскаржуваній ухвалі фактично вдався до вирішення порушеного апелянтом питання, однак у кінцевому результаті зазначив, що адвокат не має права на оскарження вироку місцевого суду в інтересах заявника.

Такий висновок апеляційного суду суперечить судовій практиці касаційного суду, за якою відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК апеляційну скаргу мають право подати інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом, якщо оскаржене судові рішення стосується їх прав, свобод та інтересів. Якщо у вирокі (ухвалі про застосування примусового заходу виховного характеру чи про застосування примусових заходів медичного характеру) постановленому щодо однієї особи, зроблено висновок, який стосується прав, свобод та інтересів іншої особи, то остання на підставі п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК та керуючись загальними засадами кримінального судочинства, в тому числі пунктами 1, 2, 10, 17 ст. 7, ч. 6 ст. 9, частин 1, 2 ст. 24 КПК, вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення в частині її прав, свобод та інтересів (висновок ОП ККС у постанові від 06.12.2021 у справі № 654/1820/18).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2026 у справі № 650/1436/25 (провадження № 51-3510км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137996881>

14.2. Порядок і строки апеляційного оскарження (ст. 395 КПК)

П'ятиденний строк на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу для особи, яка оголошена в міжнародний розшук, починає спливати з моменту проголошення такої ухвали. Відсутність особи, яка оголошена в міжнародний розшук, під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою не свідчить про застосування слідчим суддею процедури розгляду клопотань без виклику особи, як це передбачено ч. 2 ст. 163 та ч. 2 ст. 172 КПК або вбачається зі змісту ст. 234 та глави 21 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ухвалою слідчого судді місцевого суду задоволено клопотання слідчого та обрано підозрюваному запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Апеляційний суд ухвалу слідчого судді залишив без зміни та відмовив у задоволенні клопотання підозрюваного про поновлення строку апеляційного оскарження ухвали слідчого судді.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що ухвалу слідчого судді від 08.02.2023 було постановлено без виклику підозрюваного, копія рішення останньому не вручалася, останній отримав її лише 12.11.2025. Вважає, що строк апеляційного оскарження для підозрюваного має обчислюватися саме з цієї дати відповідно до положень ч. 3 ст. 395 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що за матеріалами провадження, через оголошення особи у міжнародний розшук, слідчий суддя постановив ухвалу в порядку ч. 6 ст. 193 КПК 08.02.2023 за відсутності підозрюваного.

Підозрюваний, 14.11.2025 на згадане рішення подав апеляційну скаргу, в якій клопотав про поновлення строку оскарження. Поважність причин його пропущення мотивував тим, що копію ухвали слідчого судді отримав лише 12.11.2025, після її направлення захисниками на адресу його утримання в установі попереднього ув'язнення Міністерства юстиції Грецької Республіки. Однак, усупереч своєму клопотанню стверджував, що строк апеляційного оскарження для нього має обраховуватися із згаданої дати, а відтак не пропущений.

Апеляційний суд, розглянувши клопотання, відмовив у його задоволенні. Вказавши на те, що п'ятиденний строк оскарження ухвали слідчого судді для підозрюваного обчислюється із дня її оголошення, дійшов висновку, що апеляційну скаргу подано поза межами встановленого строку, а поважність причин його пропуску не доведено.

Колегія суддів ККС погоджується з рішенням суду апеляційної інстанції і зазначає про таке.

Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу згідно з ч. 1 ст. 193 КПК здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених ч. 6 вказаної статті, яка надає можливість слідчому судді розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого, у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений оголошений у міжнародний розшук.

У такому разі, з метою дотримання права особи на участь у судовому розгляді й забезпечення реалізації нею відповідних процесуальних прав, після затримання і не пізніш як через сорок вісім годин з часу її доставки до місця кримінального провадження слідчий суддя, суд за участю підозрюваного, обвинуваченого розглядає питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м'який, про що постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Таким чином, виходячи з наведених законодавчих приписів, відсутність особи, яка оголошена в міжнародний розшук, під час розгляду зазначеного клопотання не свідчить про застосування слідчим суддею процедури розгляду

клопотань без виклику особи, як це передбачено ч. 2 ст. 163 та ч. 2 ст. 172 КПК, або вбачається зі змісту ст. 234 та глави 21 процесуального закону.

Факт перебування особи у міжнародному розшуку був предметом судового контролю під час вирішення питання щодо обрання підозрюваному запобіжного заходу 08.02.2023; сторона обвинувачення надала підтверджуючі зазначені обставини документи, зокрема постанову від 21.07.2022, згідно з якою в межах цього кримінального провадження від 21.04.2022, підозрюваного за ч. 5 ст. 191, ч. 3 ст. 209 КК, оголошено в міжнародний розшук.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.07.2026 у справі № 757/19238/22-к (провадження № 51-4907км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138399621>

14.3. Відмова від апеляційної скарги, зміна і доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження (ст. 403 КПК)

Якщо апеляційну скаргу в кримінальному провадженні подав захисник, то і право відмовитися від неї належить саме захиснику, а не підозрюваному, обвинуваченому

Позиція суду апеляційної інстанції: апеляційний суд закрив провадження за апеляційною скаргою захисника в інтересах підозрюваного на ухвалу слідчого судді у зв'язку з відмовою від неї підозрюваного.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС встановила, що розглянувши в режимі відеоконференції апеляційну скаргу, подану в інтересах підозрюваного, без участі адвоката, апеляційний суд закрив провадження за апеляційною скаргою захисника у зв'язку з відмовою від неї підозрюваного.

Обґрунтовуючи своє рішення, суд апеляційної інстанції, зазначив, що відповідно до вимог ч. 1 ст. 403 КПК, особа, в інтересах якої подана апеляційна скарга, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду, а тому, враховуючи, що в судовому засіданні підозрюваний відмовився від апеляційної скарги і від послуг адвоката, а також просив не розглядати заяву адвоката про відвід колегії суддів, дійшов висновку про закриття апеляційного провадження.

Проте колегія суддів ККС не погоджується з таким висновком апеляційного суду та зазначає, що відповідно до вимог ст. 403 КПК особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого, представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги тільки за згодою відповідно підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

Враховуючи, що в цьому кримінальному провадженні апеляційну скаргу подавав захисник, то і право відмовитися від неї мав лише захисник.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 20.07.2026 у справі № 344/3219/26 (провадження № 51-987км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138539123>

14.4. Межі перегляду судом апеляційної інстанції (ст. 404 КПК)

Сам факт ухвалення апеляційним судом нового вироку не зумовлює обов'язку цього суду повторно досліджувати весь обсяг доказів, які вже були безпосередньо досліджені місцевим судом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 3, 4 ст. 152, частинами 1, 3 ст. 301-1 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що апеляційний суд, ухвалюючи новий вирок, не дотримався вимог статей 23, 94 та 404 КПК, оскільки не здійснив безпосереднього дослідження доказів, не перевірів їх належність, допустимість та достовірність, а фактично погодився з оцінкою доказів, наданою місцевим судом.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду в порядку ч. 2 ст. 433 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу, що відповідно до ч. 3 ст. 404 КПК повторне дослідження доказів здійснюється лише за наявності передбачених законом підстав.

Сам факт ухвалення нового вироку не означає обов'язку суду апеляційної інстанції повторно досліджувати весь обсяг доказів, які вже були безпосередньо досліджені місцевим судом.

Як убачається з вироку апеляційного суду, клопотання сторони захисту про повторне дослідження доказів було розглянуто, після чого суд навів мотиви відмови у його задоволенні, пославшись на положення ч. 3 ст. 404 КПК та практику Верховного Суду.

Таким чином, апеляційний суд діяв у межах наданих йому законом повноважень.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.07.2026 у справі № 127/12323/22 (провадження № 51-1291км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716570>

14.5. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги (ст. 407 КПК)

Апеляційний суд має право скасувати вирок місцевого суду в частині та ухвалити в цій частині новий вирок. Це узгоджується з п. 3 ч. 1 ст. 407 КПК, якою передбачено право апеляційного суду скасувати вирок повністю або частково та ухвалити новий вирок. Висновок про необхідність повного скасування вироку суду першої інстанції та викладення всіх його положень у новому вироку не ґрунтується на вимогах кримінального процесуального закону

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 3, 4 ст. 152, частинами 1, 3 ст. 301-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що апеляційний суд, скасувавши вирок суду першої інстанції в частині та ухваливши у цій частині новий вирок, допустив неправильне застосування положень статей 407, 418 та 420 КПК. На його думку,

у випадку скасування вироку суду першої інстанції, навіть частково, суд апеляційної інстанції був зобов'язаний ухвалити власний вирок у повному обсязі, а не лише в частині. Вважає, що ухвалення апеляційним судом нового вироку лише щодо окремих епізодів обвинувачення створило ситуацію правової невизначеності, за якої одночасно існують два судових рішення, кожне з яких регулює різні аспекти кримінально-правових наслідків для засудженого.

Позиція ККС: змінено вирок апеляційного суду в порядку ч. 2 ст. 433 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що доводи касаційної скарги про те, що апеляційний суд не мав права скасовувати вирок місцевого суду лише в частині та ухвалювати в цій частині новий вирок, не заслуговують на увагу.

Таке твердження суперечить змісту п. 3 ч. 1 ст. 407 КПК, якою передбачено право апеляційного суду скасувати вирок повністю або частково та ухвалити новий вирок.

Висновок сторони захисту про необхідність повного скасування вироку суду першої інстанції та викладення всіх його положень у новому вирокі не ґрунтується на вимогах кримінального процесуального закону.

Апеляційний суд належним чином реалізував свої повноваження, усунувши допущені місцевим судом помилки щодо правової кваліфікації окремих епізодів кримінальних правопорушень та призначення покарання, залишивши без зміни інші висновки, законність і обґрунтованість яких не викликала сумнівів, при цьому не було допущено порушень вимог статей 407, 418 та 420 КПК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 29.07.2026 у справі № 127/12323/22 (провадження № 51-1291км26) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138716570>

15. Провадження в суді касаційної інстанції

15.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку (ст. 424 КПК)

Ухвала про відмову в роз'ясненні ухвали, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення, передбаченого ч. 1 ст. 392 КПК, та ухвала апеляційного суду, постановлена за результатами розгляду апеляційної скарги на таке рішення, відповідно до ст. 424 КПК оскарженню в касаційному порядку не підлягають

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ухвалою ВАКС відмовлено:

- у задоволенні заяви особи про роз'яснення ухвали ВАКС від 09.06.2025 про відмову у наданні дозволу на виїзд за кордон;
- у задоволенні заяви особи про роз'яснення ухвали ВАКС від 09.06.2025 про продовження строку дії обов'язків;
- у задоволенні заяви особи про роз'яснення ухвали ВАКС від 30.05.2025 про порядок дослідження доказів;
- у задоволенні заяви особи про роз'яснення ухвали ВАКС від 17.07.2025 про продовження строку дії обов'язків.

Ухвалами АП ВАКС суду від 24.10.2025 особі повернуто апеляційні скарги в частині відмови у задоволенні заяв про роз'яснення ухвал ВАКС від 09.06.2025 про відмову у наданні дозволу на виїзд за кордон, від 09.06.2025 про продовження строку дії обов'язків, від 30.05.2025 про порядок дослідження доказів.

Ухвалою АП ВАКС від 03.11.2025 повернуто апеляційну скаргу особи на ухвалу ВАКС в частині відмови у задоволенні заяви про роз'яснення ухвали цього суду від 17.07.2025 про продовження строку дії обов'язків.

У касаційній скарзі скаржник стверджує, що суд безпідставно повернув йому апеляційні скарги, пославшись на те, що він пропустив строк на апеляційне оскарження без клопотання про його поновлення. Не взяв до уваги того факту, що він попередньо 04.10.2025, тобто у межах семиденного строку, подав короткий текст апеляційної скарги, яку 17.10.2025 було залишено без руху. Вважає, що подання повних текстів апеляційних скарг від 23, 24, 27.10.2025, яке було продовженням цієї процедури, не потребувало окремого клопотання про поновлення строку за ст. 117 КПК.

Позиція ККС: закрито касаційне провадження.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що з матеріалів кримінального провадження убачається, що скаржник, не погодившись з ухвалою ВАКС від 29.09.2025, 04.10.2025 оскаржив це судові рішення до АП ВАКС.

В апеляційній скарзі вказав на те, що він позбавлений можливості вказати конкретні порушення, допущені судом, зважаючи на відсутність мотивувальної частини ухвали.

АП ВАКС ухвалою від 17.10. 2025 апеляційну скаргу особи залишив без руху у зв'язку з її невідповідністю вимогам ст. 396 КПК та надав строк для усунення недоліків.

23, 24, 27.10.2025 скаржник надіслав електронною поштою апеляційні скарги на ухвалу ВАКС від 29.09.2025, які ухвалами АП ВАКС від 24.10 та 03.11.2025 йому було повернуто на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК. Саме ці рішення оскаржив скаржник до Верховного Суду.

Колегія суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду, вбачаючи підстави для відкриття провадження, відкрила касаційне провадження за його касаційними скаргами.

Одночасно з цим, скаржник 06.11.2025 звернувся до апеляційного суду повторно та подав повернуті йому апеляційні скарги разом з доданими до них матеріалами, зазначивши про усунення вказаних в ухвалі від 17.10.2025 недоліків.

10.11.2025 АП ВАКС відкрила апеляційне провадження за апеляційними скаргами особи.

За результатами апеляційного розгляду, 26.01.2026 ухвалою ВАКС від 29.09.2025 про відмову в роз'ясненні ухвал цього суду від 09.06.2025 про відмову у наданні дозволу на виїзд за кордон, від 09.06.2025 у про продовження строку дії обов'язків, від 30.05.2025 про порядок дослідження доказів, від 17.07.2025 про продовження строку дії обов'язків залишено без зміни.

Наведені обставини свідчать про те, що апеляційний суд забезпечив особі доступ до правосуддя, а особа в свою чергу реалізувала своє право на апеляційний перегляд справи.

При цьому ані ухвала про відмову в роз'ясненні ухвали, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення, передбаченого ч. 1 ст. 392 КПК, ані ухвала апеляційного суду, постановлена за результатами розгляду апеляційної скарги на таке рішення, відповідно до ст. 424 КПК оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Ухвала колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.07.2026 у справі № 991/10365/24 (провадження № 51-2059км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138182584>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за липень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; голова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Марчук О. П. Київ, 2026. – 74 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua